

TRANSILVANIA

ORGANUL

ASOCIAȚIUNII PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ȘI CULTURA
POPORULUI ROMÂN.

Nr. III.

Sibiu, 30 Iunie 1902.

Anul XXXIII.

RECENSEMENTUL POPORAȚIUNII DIN REGATUL UNGARIEI LA FINEA ANULUI 1900.

În timpul din urmă oficiul statistic central reg. ung. a publicat rezultatele recensementului populației din țările coroanei ungurești, făcut în urma art. de lege XLIII. din 1899 la sfârșitul anului 1900¹⁾.

Conform acestui recensement populațiunea totală din țările coroanei ungurești în întindere de 324,851 km.² la încheierea secl. XIX. prezintă cifra de 19.254,559 suflete cu 1.790,768 suflete mai mult, decât cu 10 ani mai înainte, adică pe timpul recensementului din 1890. Astfel în deceniul ultim populațiunea s'a sporit cu 10·3%.

Din populațiunea totală, 19.122,340 suflete sunt civili, iar 132,219 militari. La 1890 populațiunea civilă era de 17.349,398, iar cea militară de 114,393 suflete.

Ce privește densitatea populației, pe un km.² vin în termin general 59·4 locuitori, precând la 1890 erau 53·8. În deosebi părțile ardeleni sunt mai puțin împopulate, decât alte părți ale Ungariei; aici pe un km.² vin numai 43·3 locuitori.

După sex populațiunea se împarte în 9.582,152 bărbați și 9.672,407 femei, astfel că tot la 1000 bărbați vin 1009 femei.

După limbă respective naționalitate populațiunea se împarte în 8.742,301 Maghiari cu Jidani cu tot respective cu cei-ce s'au declarat maghiari (subtrăgându-se numărul jidaniilor de 851,378, maghiarii se reduc la 7.890,923); 2.799,479 *Români*; 2.135,181 Germani; 2.019,641 Slovaci; 1.678,569 Croați;

*) A magyar korona országainak 1900. évi népszámlálása. Első rész. A népesség általános leírása községenként. A kereskedelemügyi magyar kir. miniszter rendeletéből szerkeszti és kiadja a magyar kir. központi statisztikai hivatal. Budapest. Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 1902. 45 + 609 pag. Ár 6 cor.

1.052,180 Sârbi; 429,447 Ruteni și 397,761 de altă naționalitate. *Cea mai numeroasă naționalitate în regatul ungar o formează după Maghiari, Românii.* După statistică teritoriul limbei maghiare se prezintă într-o lumină foarte favorabilă, pe când teritoriul limbei celorlalte naționalități se reduce, astfel că Maghiarii se prezintă în creștere dela 42·8% (1890) la 45·4%, iar toate celelalte naționalități în decrescere. Românii făceau din populațiunea țării la 1890 14·9%, iar la 1900 ar face 14·5%; tot asemenea elementul german a scăzut dela 12·2% la 11·1%, Slovaci dela 11·0% la 10·5%, etc.

În lumină și mai favorabilă ne prezintă statistica sporiul Maghiarilor, dacă avem în vedere numai Ungaria, fără Croația și Slavonia, arătând, că numărul locuitorilor de limbă maghiară au trecut deja peste majoritatea absolută, ridicându-se dela 48·5% (1890) la 51·4% (1900). Teren au pierdut mai ales locuitorii de limbă germană, scăzând dela 13·1% la 11·8%; pierderea Românilor și a Slovacilor e deja mai mică; cei dintâi au scăzut dela 17·1% la 16·7%, iar cei din urmă dela 12·5% la 11·9%.

Ce privesc în deosebi elementul român, acesta a pierdut din teren în comitatele din unghiul format de Tisa și Mureș și în cele de pe malul stâng al riului Tisa. În părțile ardelenice însă Românii arată un sporiu însemnat și mai ales în comitatele: Bistrița-Năsăud, Făgăraș, Treiscaune, Târnava-mare, și Turda-Arieș; în comitatul Târnava-mică, unde numărul Românilor la 1890 făcea 49%, s'a ridicat la majoritate absolută, adică la 50·8%.

Din cei peste 19 milioane locuitori, știu vorbi ungurește 10.175,514; dintre locuitorii nemaghiari pricep și vorbesc limba maghiară 1.433,213, iar 9.079,045 nu știu ungurește. Cel mai mic percent dintre nemaghiarii, cari nu știu ungurește îl dau locuitorii de pe malul stâng al Dunării, cei din unghiul dintre Tisa și Mureș și cei din Ardeal.

În privința confesională populațiunea se împarte în 9.919,913 rom.-cath., mai mult decât jumătate din întreaga populațiune a regatului, 2.815,713 gr.-or., 2.441,142 ev.-ref., 1.854,143 gr.-cat., 1.288,942 ev.-luth. Israelitii dau cifra respectabilă de 831,378, unitarii fac numai 68,568, iar cei de alte confesiuni și cei fără confesiune dau cifra de 14,760.

În ceea ce privesc starea culturală a populațiunii, statistica constată un progres îmbucurător. Din totalitatea populațiunii știu ceti și scrie 9.596,383 indiviđi, adică 49·8%, din cei de peste 6 ani 59·3%. Socotind numai indiviđii de

peste 6 ani și numai populațiunea civilă au știut scrie și citi în 1900, 59.0%, precând în 1890 numărul acestora făcea numai 50.6%. Cifra cea mai mare de analfabeți în regatul întreg o prezintă cottul Solnoc-Dobâca.

Lăsăm să urmeze aici numărul Românilor față cu numărul celor de altă naționalitate după ținuturi respective după comitate.

Astfel după recensementul din 1900 în ținutul din stânga Tisei (părțile ungurene) găsim:

în cott. Bichiș	6,069	Români față cu	272,662	de altă naț.
" " Bihor	239,449	" " "	337,863	" " "
" " Maramureș	74,978	" " "	234,620	" " "
" " Sătmăr	118,760	" " "	248,800	" " "
" " Selagiu	125,451	" " "	81,842	" " "
" " Ugocea	9,270	" " "	74,046	" " "

la olaltă 573,977 Rom. față cu 1.249,833 de altă naț.

În unghiul dintre Tisa și Murăș (părțile bănățene):

în cott. Arad	223,806	Români față cu	162,294	de altă naț.
" " Car.-Severin	328,371	" " "	114,630	" " "
" " Cînad	13,982	" " "	126,025	" " "
" " Timiș	167,523	" " "	308,719	" " "
" " Torontal	88,044	" " "	521,318	" " "

la olaltă 821,726 Rom. față cu 1.232,986 de altă naț.

În Transilvania și anume:

în cott. Alba-inf.	166,099	Români față cu	46,253	de altă naț.
" " Bist.-Năsăud.	82,256	" " "	36,758	" " "
" " Brașov	33,886	" " "	61,679	" " "
" " Ciuc	15,936	" " "	112,446	" " "
" " Cojocna	146,268	" " "	107,388	" " "
" " Făgăraș	83,445	" " "	9,356	" " "
" " Hunedoara	257,013	" " "	46,825	" " "
" " M.-Turda	67,402	" " "	130,216	" " "
" " Odorheiu	2,928	" " "	115,347	" " "
" " Sibiiu	108,413	" " "	57,775	" " "
" " Sol.-Dobâca	180,309	" " "	56,825	" " "
" " Têrn.-mare	61,779	" " "	83,359	" " "
" " Têrn.-mică	55,276	" " "	53,921	" " "
" " Treiscaune	19,439	" " "	117,822	" " "
" " Turda-Arieș	116,833	" " "	43,746	" " "

la olaltă 1.397,282 Rom. față cu 1.079,716 de altă naț.

Din datele de mai sus rezultă, că pe același teritoriu, locuit în mase mai compacte de 2.792,985 români, locuiesc o populație de diferite alte naționalități în număr de 3.562,535.

Restul Românilor până la 2.799,479, câți îi arată recensământul făcut de organele statului în 1900, este împrăsciat în diferite alte ținuturi și localități. (nt.).

ÎNVĂȚĂTORII DELA ȘCOALA NORMALĂ ȘI INSTITUTUL MILITAR DIN NĂSĚUD.

(Aduș la articolul: „Istoria școalelor năședene^{*)} de *Virg. Șotropa*).

1770—1902.

Pentru ca să nu se dea uitării bărbații cari dela înființarea școalei normale și a institutului militar și până astăzi, într'un lung șir, au muncit și obosit pentru creșterea tinerimei din aceste institute, am aflat de bine să-i amintesc aci pe rînd cu numele, adăugînd pe scurt, ceea-ce am putut afla despre viața și activitatea lor.

*

Ieronim Kalnoki, călugăr basilitan din Blaj, cu rangul de archidiacon. A funcționat ca învățător dela deschiderea școalei normale până circa la 1780, când iarăși s'a reîntors la Blaj, unde a fost numit prefect seminarial.

Ioan Para, archidiacon; de origine din Hunedoara. Și-a făcut studiile teologice în Viena. Numit învățător la școala noastră a urmat după Kalnoki, și a servit până la numirea sa de vicar în Nășed, adică circa până la 1786. Era cunoscut ca preot bun și român înflăcărat.

Dumitru Cutean, a servit ca director, probabil unul sau doi ani după Para, când apoi a fost numit protopop în diecesa Blajului.

Constantin Georgiță, născut la 2 Iunie 1773 în Răbra-mare. După absolvirea școalei normale din Nășed, deja în calitate de elev al institutului militar a fost numit în 1 Martie 1788 sergent și totodată adjunct la școala normală. La 24 Septembrie 1789 a fost numit adjunct la școala normală din Brașov, de unde întorcîndu-se în 1792, a fost numit tot în acel an învățător la școala normală din Nășed, și aci a servit până la 1831, când a trecut în pensie. A răposat în 1850. Învățător zelos, lăudat și premiat în multe rînduri de organele superioare.

Ioan Scheidel, nu se știe cu siguranță cât timp a servit, însă e constatat, că la 1789 era director al școalei normale.

*) Cf. „Transilvania“, Nr. II. din 1902, pag. 60.

Nistor (Ernest) Istrate, n. la 1775 în Nepos. După absolvirea școalei și a institutului militar, a servit din 1792—1794 ca practicant de cancelarie, apoi din 1794—1797 ca adjunct la școala normală. La 1797 a fost numit învățător normal, și în această calitate a servit până la 1805, când a intrat în serviciu militar la regiment, și a servit ca sergent un an, până în 1806. În acest an iarăși a fost numit învățător la școala normală, unde îndată în anul viitor 1807, a fost numit director și în această calitate a servit până la moartea sa, întâmplată în Septembrie 1834. A scris o carte despre cultivarea albinelor, și se dice că a mai scris și istoria regimentului II. grănițesc năsăudean, dar rămânând această carte numai în manuscris, nu se știe, unde se află astăzi.

Simion Patzovsky, iesuit boem, n. la 1744 în Praga. A servit în Bohemia ca învățător trivial un an, apoi în Sibiu la oficiul militar de comptabilitate 10 ani și tot în Sibiu ca profesor de poetică 6 ani, după cari la 1795 a fost numit învățător la școala normală din Năsăud. Aci a servit până la 1824. E caracteristic, că învățătorul acesta, cu toate că a petrecut atât timp între Români, sau n'a voit sau n'a putut să învețe nici un cuvânt românesc.

Simion Năstuța, n. la 1794 în Runc. După absolvirea școalei normale, a servit din 1809—1813 ca adjunct la școala normală de aci, apoi din 1813—1816 ca învățător poporal în regimentul I de graniță din Orlat și dela 1816—1844 iarăși ca învățător la școala noastră normală.

Dumitru Anton, preot în Năsăud. A servit în calitate de catechet la școala normală dela 1810—1821.

Simion George, adjunct în 1812.

Grigore Țarca din Borgo-Joseni, adjunct în 1814.

George Sucea din Sânosif, adjunct în 1816.

Ioan Sălvân din Nepos, adjunct în 1817.

Grigore Ursa din Gledini, adjunct în 1818 și 1819.

Grigore Bejan din Monor, adjunct în 1820 și 1821.

Gavril Pop din Feldru, adjunct în 1821.

Ioan Mărian, născut la 1799 în Zagra. După ce cercetă școalele triviale din Telciu și Zagra și școala normală din Năsăud, fu dus la Blaj, unde după absolvirea gimnasiului și a teologiei fu ordonat de preot, și la 1 Noiembrie 1819 fu numit profesor la gimnasiul de acolo, în care calitate servi până în August 1821. În acel an fu numit preot în comuna sa natală Zagra, și funcționa aci până în 1824. În timpul acesta dela 1822—1824 tot odată el era și catechetul școalei normale din Năsăud, unde trebuia să vină de două ori regulat pe săptămână din Zagra, ca să țină prelegeri. La 1824 fu numit învățător la școala normală din Năsăud și ocupă postul acesta până la 1830, când fu trimis la Lemberg, ca să asculte un curs pedagogic. Întorcându-se de aci, tot în anul 1830 a continuat a funcționa ca învățător normal până la 1833, când a fost numit director al școalei normale din Orlat, iar la 18 Iunie 1834 director al școalei normale din

Năsăud. În același an fu numit și administrator vicarial, și mai apoi vicar în Năsăud; cu toate acestea însă el purta și agendele directorului normal până la moartea sa, întâmplată în 2 Iulie 1846. Abstrăgând dela meritele ce le-a avut Mărian pe terenul bisericesc, sunt foarte mari și importante meritele lui pentru școalele năsăudene, ceea ce am și accentuat la diferite locuri ale acestui studiu istoric. Putem dice cu tot dreptul, că acest valoros bărbat și-a jertfit aproape întreaga sa viață pentru luminarea și înaintarea poporului său. Zelul și activitatea sa neobosită nu numai au fost recunoscute și apreciate de națiunea sa, ci chiar și de străini, așa că la 1839 a și fost decorat cu crucea de aur pentru merite. E înmormântat în cimitirul gr. cat. din Năsăud, unde i-s'a ridicat un frumos monument.

Simion Rus, din Borgo-Bistrița, adjunct în 1822.

Ioan Pop, din Sângeorgiu, adjunct în 1823 și 1824.

Ciril Dunca, din Gledini, capelan, a catechisat din 1824, probabil până în 1833.

Grigore Hangea, din Majer, adjunct din 1825—1827.

Mihail Morariu, din Zagra, adjunct în 1828.

Dumitru Vaida, din Poiană, adjunct în 1829.

Vasile Mureșan, născut la 8 Aprilie 1807 în Mocod. După-ce ca elev al institutului militar absolvă școala normală din Năsăud, în 1828 a fost trimis la cursul pedagogic din Kezdi-Vásárhely, de unde întorcându-se la 1830, a fost numit adjunct la școala normală de aci. În aceasta calitate a servit până la 1838, când a fost numit învățător la școala trivială din Telciu. Aci a stat 7 ani, după cari la 1845 a fost transferat la școala trivială din Sângeorgiu, unde îl apucă anul 1848. După aședarea revoluției, la 25 Aprilie 1850, a fost numit învățător la școala normală din Năsăud, unde a servit până la 1870, când s'a pensionat. A repausat la 31 Decembrie 1901 în Năsăud.

Paul Wolf, n. la 1804 în Sebeșul-săsesc. După ce timp de 9 ani, din 1822—1831, a servit ca soldat în regimentul de infanterie Nr. 51 și a ajuns la rangul de sergent, la 1 Iulie 1831 a fost numit învățător la școala noastră normală, unde a servit până la 1838.

Moise Panga, născut la 1804 în Racovița. După absolvarea școalelor din Orlat a servit un an în regimentul I de graniță orlățan, iar în 1824 a fost numit învățător poporal tot pe teritoriul aceluiași regiment, în care calitate a servit până în 1834. La 1831 ca învățător a ascultat cursul pedagogic în Lemberg. În 18 Iunie 1834 a fost numit învățător la școala noastră normală, și a servit în calitate aceasta până la 1846, când a fost numit tot aci director, în locul repausatului Mărian. Ca director a servit și după revoluție până la 1856, când în urma unor intrigi a fost transferat la Orlat ca director al școalei normale de acolo. Panga a fost un adevărat bărbat de școală, învățător harnic și cu mult tact.

Clement Lupșai, fost preot în Rodna-veche și protopop onorar; a servit în calitate de catechet dela 1834—1838.

Ioan Maxim, n. la 1807 în Mocod. După absolvarea școalei normale, a servit în 1827 ca practicant în cancelaria militară de comptabilitate. În 1 Septembrie 1827 a fost numit învățător la școala trivială din Năsăud, unde a servit până la 1837, când a fost transferat la școala trivială din Telciu. Aci a stat numai până în 1 Septembrie 1838, când a fost numit învățător la școala normală din Năsăud, unde a servit până la 1848. A repausat la 2 August 1849.

Macedon Pop, din Sângeorgiu, fost vicar al Rodnei și apoi preposit al capitlului de lângă episcopia Gherlei; a servit dela 1838—1846 în calitate de catechet al școalei normale și al institutului militar, și a propus în acest timp totodată și istoria în clasa a IV.

Petru Luchi, din Nepos, adjunct în 1838.

Samson Pop, din Mititei, adjunct din 1838—1842.

Silvestru Tomi, din Mocod, a servit ca adjunct dela 1842—1848. A intrat apoi în serviciul regimentului grănițeresc năsăudean și a ajuns la rangul de căpitan. A repausat în 1885 în Mocod, ca căpitan în retragere.

Traugott Hönig, n. la 1804 în Mediaș. După-ce a servit dela 1822—1838 în regimentul de infanterie Nr. 31 și a ajuns la rangul de sergent, la 17 Septembrie 1838 a fost numit învățător suplent la școala normală din Csik-Szereda de pe teritoriul regimentului I de graniță secucesc, în care calitate a servit un an, iar la 1839 a fost numit tot acolo adjunct normal provisor și a servit până la 1844. În 1 August 1844 fu numit învățător la școala normală din Năsăud, și aci a servit până la 1848, când a intrat în serviciul regimentului II de graniță năsăudean, fiind numit sublocotenent. A luat parte la operațiunile de resbel ale colonelului Urban și a căzut în 31 Octobrie 1848 într'o luptă lângă Reghinul-săsesc.

Iosif Georgița, n. la 1821 în Năsăud. După absolvarea școalei normale și a institutului militar a fost numit la 1 Novembre 1839 învățător la școala poporală din Monor, unde a servit până la 1844, când a fost trimis să asculte un curs pedagogic la școala principală preparandială S-ta Ana din Viena. Întorcându-se de aci, și-a reocupat postul de învățător în Monor și a funcționat până la 28 Iunie 1847, când a fost numit învățător la școala normală din Năsăud. Aci a servit până la finea lunii Octobrie 1848, când a intrat în serviciu militar și a servit ca sublocotenent până la 1860. La 1861 a fost numit adjunct cercueal în Rodna, iar în 1862 învățător și director la școala trivială din Sângeorgiu, unde a servit până la moartea sa, întemplată la 28 August 1869.

Anchidim Pop, din Sângeorgiu, fost vicar al Rodnei, a servit în calitate de catechet în anii 1847 și 1848.

Florian Porcius, din Rodna veche, astăzi vice-căpitan în pensiuie, membru al Academiei române și savantul botanist român. A servit la școala noastră normală numai câte-va luni în 1848. După revoluție a intrat în serviciu public. Porcius era la anul 1843 învățător la școala națională din Rodna-veche, de unde în 1844 a fost trimis — împreună cu învățătorul

Iosif Georgița din Monor, — ca să asculte cursul pedagogiei dela institutul preparandial Sânta Ana din Viena.

Isac Născuțiu, n. la 1824 în Năsăud. După absolvirea școalelor de aci a fost numit învățător la școala poporală din Rebra-mare, unde a servit până la 27 Novembre 1848, când a fost numit adjunct la școala normală din Năsăud. Aci a servit până în 1853, când a fost trimis la Praga spre a asculta cursul preparandial. Intorcându-se de acolo, la 1 Octobrie 1855 a fost numit învățător la școala normală din Năsăud, iar la 1857 la școala trivială din Sângeorgiu. În 1864 a fost transferat din Sângeorgiu la școala trivială din Monor, unde a servit până la 1874, când s'a pensionat. A repausat în 23 Septembrie 1882.

Nicolae Bejan, din Monor, a servit în 1850 ca învățător suplent. A fost mai târziu protonotar al comitatului Bistrița-Năsăud și trăește astăzi în retragere în Reteag.

Vasile Nașcu, născut la 1816 în Feldru. După absolvirea școalei comunale din Feldru și a școalei normale din Năsăud, dela 1833—1838 a servit în regimentul grănițeresc năsăudean, ajungând până la rangul de corporal. La 1 Novembre 1838 a fost numit învățător la școala poporală din Feldru, unde a servit până în Aprilie 1849, când a fost numit furier (oficer de provientură) în regiment, și a servit în calitate aceasta până la 1850. La 25 Aprilie 1850 fu numit învățător la școala normală. A repausat în 2 Octobrie 1867. Meritele de căpetenie le are acest valoros bărbat mai ales pentru recăștigarea fondurilor școlastice, pe cari la desființarea graniței pusese mâna guvernul financiar. Spre scopul acesta, și în general pentru apărarea drepturilor și intereselor grănițeresci năsăudene, a făcut el mai multe călătorii la Viena, și stăruinței sale neobosite i-a și succes, să exopere rezolvarea multor cauze vitale în favorul grănițerilor.

Vasile Petri, din Mocod, a servit ca învățător la școala normală dela 1850—1853, și dela 1857—1860, când fu numit profesor la preparandia nou înființată în Năsăud. La 1865 a purtat el și agendele directorului normal. Cu vieața și activitatea acestui eminent bărbat de școală și distins pedagog român, ne vom ocupa la timpul seu la istoria preparandiei din Năsăud.

Ștefan Pop, preot în Rebrișoara, a îndeplinit funcțiunea de catichet dela 1851—1865.

Andrei Morariu, din Zagra. După absolvirea școalei normale și a cursului preparandial, a servit în 1852 ca adjunct la norme, iar la 1853 a fost trimis la Praga pentru de a asculta preparandia de acolo. Intorcându-se în 1855 acasă, din nou a fost numit adjunct la școala normală și a servit doi ani până la 1857, când iarăși a mers la Praga, pentru a-și completa studiile pedagogice. Intors de acolo la 1859, fu numit a treia oară adjunct și mai apoi învățător la școala normală, și a servit în calitate aceasta până la 8 Aprilie 1870, când repausă. A fost învățător harnic și bun pedagog.

Isidor Bodescu, n. la 1816 în Salva. După absolvirea școalei normale a servit în regimentul năsăudean dela 1833—1837. În 1 Novembre 1837 a fost numit învățător la școala poporală din Salva, și a servit aci până în 24 Aprilie 1850, când fu numit învățător la școala trivială din Sângeorgiu, unde a servit până la 1854. În anul acesta a fost adus la Năsăud ca învățător la școala normală, și în anii 1856 și 1857 a substituit postul de director la această școală. La 1857 a părăsit cariera de învățător, și a repausat la 1882 în Salva.

Teodor Rotariu, n. la 7 Februarie 1833 în Feldru. După absolvirea școalei normale și a cursului preparandial de 6 luni, a servit din 1850—1854 ca învățător poporal în Caianul mic, Ganciu, Feldru, iar din 1854—1856 adjunct normal în Năsăud, și în 1856/57 învățător la școala trivială din Sângeorgiu. La 1857 a fost trimis la preparandia din Praga, pe care absolvându-o la 1859, tot în acel an a fost numit învățător normal în Lăpușul-unguresc, și a servit aci până la 1864. Dela 1864—1868 a fost învățător la școala trivială din Telciu, iar la 1868 a fost numit învățător la școala normală din Năsăud, unde a servit până la 1886, când a trecut în pensiune. Restul vieții l'a petrecut în comuna sa natală Feldru, unde a repausat în 1887. Era cunoscut ca zelos și strict învățător.

Leon Picu, din Salva, a servit ca adjunct în anii 1856 și 1857. De present e conducătorul cărților funduare din Năsăud.

Laurențiu Rummel, după ce a servit ca învățător la școala normală din Csikszereda 7 ani, ca învățător și director la școala normală din Orlat 12 ani, la 1857 fu numit învățător și director la școala noastră normală, unde a servit până la 1864, când repausă în etate de 58 ani.

Cosma Anca, n. la 27 Octobrie 1831 în Rodna-veche. După absolvirea școalei poporale din Rodna, a celei triviale din Sângeorgiu și a celei normale din Năsăud, în Iunie 1849 a fost înrolat între glotașii așa numiți „clopări“, și dus în Bucovina. La 1 Novembre 1849 a fost numit învățător poporal în Rodna-veche, și după ce în 1850 absolvă cursul preparandial de 6 luni în Năsăud, servi mai departe în Rodna până la 1854, când fu numit învățător la școala trivială din Sângeorgiu. Deja în anul următor, 1855 fu trimis la preparandia din Praga, pe care absolvându-o în 1857, în acest an se aplică ca adjunct la școala normală din Năsăud, iar la 1860 deveni învățător ordinar al acestei școale. La anul 1866 a fost ales și numit director al școalei normale și al celei de fetițe din Năsăud, și postul acesta îl ocupă 20 ani. Repausă la 21 Iunie 1886. A fost decorat cu medalia de rebel. În 1867 a redactat împreună cu profesorul gimnasial Maxim Pop foaia „Magazinul pedagogic“; și a scris și un opșor: „Istoria naturală“. A fost învățător foarte bun și iubit de discipulii săi.

George Nechiti, din Mocod, a servit ca învățător suplent în 1861.

Ioan Săcuin, n. în Șiria, a fost numit în 1861 profesor de cant la preparandia din Năsăud, unde a stat până la desființarea acesteia în 1869. În timpul acesta el a preles și la școala normală limba maghiară și cantul; iar la 1865 a îndeplinit și agendele de catechet.

Nicolau Grigorița, din Năsăud. După absolvirea școalei normale și a cursului preparandial, a servit în 1861 ca învățător suplent la norme, apoi a trecut ca învățător în comuna Iood din Marmăția, și de aci la Cugir, aproape de Orăștie. A repausat în 1901 în Bucuresci.

Iacob Pop, n. la 10 Maiu 1841 în Feldru. După absolvirea școalei poporale din Feldru și a celei normale din Năsăud, și după ce în 1855/56 a ascultat cursul preparandial de 6 luni în Năsăud, în 1857 a fost aplicat ca adjunct la școala normală din Lăpușul-unguresc. La 1858 a fost numit învățător poporal în Feldru, însă deschidându-se chiar atunci în Năsăud preparandia, a cerut dela organele superioare substituirea lui în Feldru, ca să poată asculta cursurile preparandiale timp de doi ani. Implinindu-i-se cererea și absolvând la 1860 preparandia, s'a întors iarăși la școala poporală din Feldru, unde a servit până în 1864, când fu numit adjunct la școala normală din Năsăud. La 1868 a fost numit învățător normal, în care calitate a servit până la 1893, când apoi a fost ales director al școalei normale și al celei de fetețe din Năsăud, și a ocupat postul acesta până la trecerea sa în pensiune, la 1897. S'a ocupat cu predilecțiune cu pomăritul și a fost distins în mai multe rânduri pentru zelul dezvoltat pe acest teren. E decorat cu „medalia de onoare pentru serviciul credincios de 40 de ani“. Trăește în Năsăud și de present e vice-directorul băncii de împrumut și păstrare „Aurora“.

Leon Pavelea, din Salva, profesor gimnasial; a catechisat la școala normală dela 1865—1877. Repausat în 5 Martie 1890.

Maxim Pop, din Sângeorgiu, profesor gimnasial; a catechisat împreună cu Leon Pavelea la școala normală, dela 1865—1877. Repausat la 23 Iulie 1892.

Isidor Titieni, n. la 1840 în Feldru. După ce absolvă școala poporală din Feldru, școala normală și cursul preparandial din Năsăud, dela 1855—1868 servi ca învățător în comunele Feldru, Erdő-Szt.-György și Medesfalva. La 1868 fu numit învățător la școala normală din Năsăud, de unde la 1872 a fost numit director al școalei normale din Monor, unde servi timp de 25 ani, până la 1897, când trecu în pensiune. De present trăește în Cluj.

Nicolae Vasilichi, din Năsăud, numit la 1870 adjunct, a servit doi ani; repausat în 12 Novembre 1872.

Petru Tofan, n. la 18 Iulie 1845 în Nepos. După absolvirea școalei normale și a preparandiei din Năsăud, a fost numit la 1862 învățător poporal în Nepos, unde a servit până la 1872, când a fost chemat să suplinească un an postul de adjunct la școala normală din Năsăud. În 1873 apoi iarăși s'a întors la școala din Nepos, unde a stat până la 1875, când a fost numit adjunct la școala normală din Năsăud. La 1885 a fost numit învățător tot aci, în care calitate a servit până la 1897, când a trecut în pensiune. De present trăește în Năsăud și e percepător al fondurilor centrale școlastice și de stipendii din districtul Năsăudului.

Simion Drăgan, din Mintiu, numit la 1872 adjunct, a servit până la 1876.

Vasile Pop, din Feldru, numit în 1873 adjunct, a servit doi ani; re-pausat în 9 August 1875.

Ioan Jarda, n. la 18 Februarie 1847 în Sângeorgiu. După absolvirea școalei normale și a preparandiei din Năsăud a servit dela 1862—1864 ca învățător poporal în Dobrin, la 1864 în Moigrad, iar din 1865—1873 în Aghireș. La 1873 a fost numit adjunct la școala normală din Monor, iar la 1874 învățător tot acolo, unde a stat până la 1876, când a fost numit învățător la școala normală din Năsăud. La 1886 a fost ales director al școalei normale și al celei de fete din Năsăud, și în aceasta calitate a servit până la moartea sa, întâmplată la 8 Septembrie 1893. A fost învățător harnic, și bărbat de valoare în societate.

Ioan Născuțiu, n. la 24 Iunie 1849 în Năsăud. A absolvat școala normală în 1864 iar gimnasiul în 1873. La 1877 după absolvirea teologiei în Gherla, în același an a fost ales și numit catechet la școala normală din Năsăud, în care calitate funcționează și azi, fiind totodată preot cooperador în comuna Năsăud.

Iuliu Pop, n. la 2 Decembrie 1860 în Feldru. După cercetarea școalei populare din Feldru și a celei din Năsăud, s'a înscris ca elev la gimnasiul din Năsăud, de unde după absolvirea clasei a VI-a, a trecut la preparandia de stat din Zălau. Câștigându-și la 1882 diploma de învățător, tot în acel an a fost numit învățător la școala poporală din Rodna, de unde la 1886 a fost numit învățător la școala normală din Năsăud, în care calitate a servit până la moartea sa, întâmplată la 7 Aprilie 1896. Învățător zelos, a învățat și deprins pe copii în unii rami ai industriei de casă.

Ignat Seni, n. la 4 Novembre 1847 în Rebrîșoara; a absolvat școala din comuna sa natală, apoi școala normală și 3 clase gimnasiale cu cei dintâi elevi ai gimnasiului din Năsăud, precum și cursul preparandial de aci. La anul 1868 a fost numit învățător la școala poporală din Leș, unde a servit 4 ani, apoi a servit la cea din Rodna veche 1 an și la cea din Rebrîșoara 3 ani. La anul 1876 a fost numit la școala normală din Monor, când a fost transferat la școala normală din Năsăud, la care servește și în prezent. E secretar al consiliului administrator de fondurile școlare gr. cat. din vicariatul Rodnei și vice-președinte al reuniunii învățătoresci gr. cat. „Măriana“.

Clement Grivase n. la 25 Ianuarie 1855 în Nepos. După ce a absolvat școala elementară din comuna sa natală, la anul 1867 fu dus la școala normală din Năsăud, pe care absolvându-o se înscrise la gimnasiul din Năsăud. Absolvă 4 clase, și apoi trecu la preparandia reg. de stat din Deva. La 18 Septembrie 1877 fu ales învățător în comuna Nepos; fiind însă asentat la regimentul 63 de infanterie încă în anul 1876, și fiind-că pe atunci candidații de învățători nu erau scutiți de serviciul activ de 3 ani, trebui să meargă în 1 Octobrie 1877 la regiment, care pe atunci staționa în Viena, unde servi 3 ani. Concediat la anul 1880 și-a reocupat postul de învățător în Nepos, unde servi până la 31 August 1886, când fu ales

ca învățător la școala de fetețe din Năsăud. La 14 Novembre 1896 fu numit director al școalei normale și al celei de fetețe din Năsăud, în care calitate servește și în prezent. E notar al senatului școlar, secretar I al reuniunii învățătoresci gr. cat. „Mariana“ și vice-președinte al reuniunii filiale „Someșene“ din reuniunea generală comitatensă a învățătorilor.

Macedon Linul, n. la 23 Februarie 1869 în Rebrîșoara. Absolvă școala normală la 1882, iar la 1886 patru clase gimnasiale, după care în toamna aceluiași an, se înscrise la preparandia de stat în Deva, unde absolvă cursul I, iar cursul al II. și III. le absolvă în 1889 la preparandia confesională rom. din Gherla. În toamna anului 1889 trecu în România, fiind ales de învățător primar la „Internatul pedagogic Radu“, din Galații-României, unde servi până la anul 1896. În Iunie 1896 fu ales și numit învățător la școala fundațională din Monor, unde însă abia servi două luni, căci în Novembre 1896 fu ales de învățător la școala normală din Năsăud, unde funcționează și în prezent.

Nicolae Catarig, n. la 25 Octobrie 1862 în Năsăud. A absolvat școala normală, apoi trei clase gimnasiale în Năsăud, de aci se înscrise ca elev al preparandiei gr. cat. din Gherla, pe care absolvându-o în 1882, tot în acest an fu ales învățător confesional gr. cat. în comuna Bichigiu, unde a funcționat 2 ani. De aci a trecut ca învățător în Rodna nouă (Șanț), unde a servit un an. În anul 1885/6 a fost ales învățător în comuna Runc, unde a servit 2 ani, iar în 1 Aprilie 1887 a fost ales învățător la școala poporală din Năsăud, unde a servit 10 ani, când apoi la 1897 a fost aplicat ca învățător la școala normală din Năsăud, în care calitate servește și în prezent.

George Mihalca, n. la 19 Februarie 1864 în comuna Rebrîșoara. A absolvat școala confesională gr. cat. din comuna sa natală; după aceea școala normală, și cele 4 clase inferioare dela gimnasiul din Năsăud. La 1 Septembrie 1885 s'a înscris ca elev ordinar la preparandia gr. cat. din Gherla, pe care a absolvat-o în anul 1887. Tot în acest an a fost ales învățător la a doua școală poporală confesională din Rebrîșoara (pe Gherța), unde a servit până la anul 1891, când a fost ales ca învățător tot în aceea comună la școla primă-centrală, unde a servit până la 1897. În acest an a fost ales învățător la școala normală din Năsăud, unde funcționează și în prezent.

Erate. În art. *Istoria școalelor năsăudene*, de Virgil Șotropa, s'au strecurat următoarele greșeli:

în Nr. II 1902, pag. 67, șir. ultim: în loc de 1858 e de a se ceti 1885;

„ „ „ „ 70, „ dece din sus: în loc de 1804 e de a se ceti 1809;

„ „ „ „ 74, „ cinci din sus: în loc de 1875 e de a se ceti 1853;

INSTRUMENTELE DE SCRIERE ȘI DE CULTURĂ LA GRECII ȘI LA ROMANII VECHI.

După-ce din istorie scim, că cultura și știința Grecilor și a Romanilor vechi a fost atât de mare, încât ei au ajuns la clasicitate; mai departe, după-ce scim, că în antichitate nu era tipar, e de interes a cerceta, că ce instrumente de scriere și de cultură aveau ei, și în ce mod ajunseră, ca pe acel timp să aibă o literatură atât de clasică?

A) *La Greci.*

La Grecii din Athena instrucțiunea școlară s'a dat prin învățători privați și afară de casa părintească, pentru-că în antichitatea grecească, școala n'a fost un institut fondat din partea statului, și supraveghierea instrucțiunii, precum și a cercetării școlare nu s'au exercitat din partea statului, ci supraveghierea școalelor se făcea numai referitor la moralitate nu și la capacitatea științifică a învățătorilor, pentru aceea învățător pute să fie ori-cine, și alegerea atârna numai dela placul părinților.

Gramatica, musica și gimnastica erau studii de școală, de cari Aristoteles + 322 a. Chr. a adaus și grafica (cu înțeles de desemn) ca un ce de folos pentru o mai bună pricepere a artelor și astfel acele erau mijloacele și studii de frunte pentru cultivarea tinerimii în școală și în gimnasiu.

Sub expresiunea grammata (gramatică) s'a înțeles în deosebi instrucțiunea în citire, scriere și calcul. Metoda de instrucțiune în scriere a fost aceea, că învățătorul a descris, ce voia să învețe pe școlar, apoi a ordonat ca cele scrise, școlarii să le descrie pe tabelele (tablitele) de scriere ale lor, și învățătorul era îndatnat, ca să conducă mâna școlarului începător.

Ca material pentru scris serveau tabelele obduse cu ceară (pinakes, pinakia) adică tabelele cerate, pe cari literile, cuvintele și semnele se imprimau cu un creion (grapheion, stylos), făcut din metal ori din os de elefant și la un capăt, anume la vârf ascuțit, iară la celalalt capăt timpit, ori puțin încovoiat, pentru-ca greșelele să se poată corecta, adică să se netezească ceara și astfel tot pe acel loc, să se poată scrie de nou și bine.

Scrise mai multe tablite cerate, ele s'au pus una peste alta, ca nesce foi, s'au făcut ca o carte și în acest mod s'au produs, „polyptychoi deltoi“. Afară de usul din școală, tablitele s'au folosit și în viața de toate zilele pentru de a scrie epistole, a face concepte ori notițe.

Încă în secolul al cincilea înainte de Chr., adică pe timpul lui Herodot a fost în folosință pe lângă numitele tabele cerate și byblos¹⁾ pregătit din scoarță de papyrus²⁾ îndeosebi din Egipt.

¹⁾ Biblos mai bine byblos, cuvânt grecesc: 1) arbustul numit papyrus; 2) scoarță de pe trupina sau trunchiul plantei papyrus; 3) papirul pregătit din aceea scoarță; 4) carte, scrisoare. Cuvântul biblos să află la scriitorii Aeschilos + 456, Herodot + 408 și Plato + 348 a. Chr. Din acest cuvânt s'a format cuvântul: biblia.

²⁾ Papyrus la Greci, e o plantă, un arbust de apă, crește la țărmuri, precum în râurile și lacurile Africe, Siriei, Palestinei și Siciliei; are un trunchiu de 3 metri înalt, fără crengi

Pentru pregătirea unui fel de papir se tăia trunchiul de papiros în lungime de câte 3—4 urme; scoarța cea aspră de deasupra se îndepărta și apoi cu un ac se despăturau scoarțele mai moi, ca nesce fășii, ce zăceau una peste alta, circa 20 pături (philurae) și încungiurau mēdua. Păturile din lăuntru erau cele mai acomodate pentru pregătirea papirului de scris, păturile mai deasupra pentru pregătirea papirului de învăț (emporetică) iar cele din afară pentru facerea de funii.

După locurile de fabricare în Egipt — unde și pe timpurile Romanilor, până târziu — au fost târgurile de frunte pentru vîndarea și cumpărarea papirului, acesta avea numiri diferite: Charta Aegyptiaca, Charta Niliaca, C. Saibica, C. Taneotica ³⁾.

Cel puțin tot așa de veche — ca întrebuintarea papyros-ului — a fost și întrebuintarea materialului de scris, făcut din pei (dipthera). Ionii — după cum spune Herodot — au întrebuintat încă din timpurile cele mai vechi, ca material de scris, pei de capre și de oi. Prelucrarea mai fină a acestor pei s'a descoperit în Pergamo, oraș în Misia din Asia mică pe timpul regelui Eumenes II-lea la 197 ant. Chr. și dela numele orașului, acest material de scris s'a numit pergament.

Foile de papir și de pergament scrise se invelopeau pe bețe și pentru păstrare se așeau în capsule (șatule, tocure) rotunde ori în lădițe.

Tinta (to melan) sau negreala s'a pregătit din o materie de colorare neagră și s'a păstrat într'un vas mic făcut din metal și provădit cu acoperiș (melantodochon sau pyxis). Văsuțele duble de tintă — precum se află pe morminte — de bună sama au servit pentru tintă de colorare neagră și roșie, de oare-ce pentru a scrie pe papir ori pe pergament (în loc de pană) a servit trestia memphitică, gnidică și anaitică, numită Kálamos (lat. calamus)⁴⁾ la vîrf ascuțită și crepată.

și frunze, e de grosimea brațului, și nu e rotund, ci e cam în trei colțuri. La vîrf are o tufă de frunze lungurețe și trunchiul ei a servit de material pentru facerea unei pături în înțelesul nostru de papir (hârtie). Grecii au adus acest material de pela țermurii și din văile Nilului. La Sicilia, planta papyrus s'a adus de Arabi, cam în secolul al nouēlea după Chr.

³⁾ Cuvēntul Charta, în limba greacă *Χάρτη* (charte) și *Χάρτης* (chartes), peste tot înseamnă foaie din păturile desfăcute din trunchiul plantei papyrus, la Plato — 348 ant. Chr. Chartion formă de diminutiv; Charto-graphos, scriitor pe papyros. La Latini Charta (dim. Chartula, cartula) 1. la început cu înțeles de foaia desfăcută din papyros egiptian; 2. trupina plantei papyrus; 3. tot ce era scris; 4. în timpul din urmă, papir în înțelesul de ați. La Romani au fost diferite feluri de chartă, numite după persoane; s. e. Charta Claudia, Livia, hieratica pentru cărțile bisericești, emoretica pentru neguțători; franc. charte, ital. carta, cartuccia = papir mic; cortecchia = scoarță. Ați la noi: 1. hârtie = chărtie, adică papir; 2. carte, ce e tipărit, 3. carte, o scrisoare. Câtă istorie e și în cuvintele noastre!

⁴⁾ Kalamus, grecesce, încă la Herodot: 1. trestie. 2. fluer de trestie. Mai târziu pană de scris. Calamus, la Romani, cu acel înțeles. Ați, la noi se află cuvēntul: călămar cu înțeles de vas pentru tintă, dar vedem, că călămar are înțelesul de: ținător al penelor de trestie, adică de penar.

După cum se scie, datina generală a școlarilor a fost, ca să șadă jos pe pământ, să incovoae genunchele și să-l țină în sus, ca să servească de razim pentru aședarea tăbliței ori pergamentului, ca astfel să poată serie; dar era datina și ca să șadă pe scaune scunde, și genunchele să-l țină de asemenea ca razim pentru aparatul de scris; verosimil școlarii și în bathra (scaunele de școală) au ședut în acel mod.

Școlarii, după absolvarea unei instrucțiuni elementare, studiau operele poetice ale autorilor, anume cântecele lui Homer și prin învățarea și declamarea de-a rostul a cântecelor, s'a propagat simțământul național și însuflețirea pentru caracterele descrise în poesiile alese.

B) La Romani.

La Romani în genere, s'au întrebuințat aceleași recuisite și același material de scris ca și la Greci. Tăblițele cerate, tabulae cereatae, numite și numai cerae, ori pugilares, de format mai mic ori mai mare, și Romanii le-au întrebuințat pentru scrierea de epistole, de concepte, de prenotări și de table de scris în școală.

Numai o lature (pagină), numită laturea de dinlăuntru, a fost scrisă, ceealaltă lature a fost neteșită, și punând mai multe tabele preste olaltă ca nisce foițe și legate făceau o carte numită: diptychi, triptychi etc. Marginea era de lemn în formă de bețișor, dar mai naltă, pentru-ca tabelele să nu se strice, și apoi tabelele se înfășurau după bețișor.

Coperta era infrumșetată cu sculpturi din os de elefant ori de metal și adeseori provădută cu petri scumpe. Astfel de diptyche, cu cari consulii și pretorii de pre timpul împăraților se dăruiau unul pe altul, s'au susținut și pentru timpul de mai târziu. Dar s'a aflat și un număr neînsemnat de tabulae cereatae scrise, și toate, mai ales romane, sunt descoperite la an. 1786 în minele (ocnele) vechi romane aproape de Abrud și Roșia în Ardeal, și de atunci și altele în timpuri diferite, și acele tabulae cereatae se află parte în muzeul național din Pesta, parte în posesiune particulară.

Precum s'a amintit, astfel de tabele s'au întrebuințat și pentru scrierea de epistole, și scriitorii de epistole — fiind corespondința foarte răspândită — au ținut sclavi ori libertini pentru pregătirea tabelelor. Când era să se espedeze epistola, tabelele se legau cruciș cu un fir de ață, ale cărui capete se sigilau cu ceară. Pe fața dinafară se scriea adresa, s. e. M. Lucretio.

Dar' a fost și altă metodă de scris. Cu un fel de tintă, făcută din o soluțiune din funingene și gummi (atramentum librarium) s'a scris pe papir ori pe pergament și anume cu calamus. Despre pregătirea papirului și pergamentului cum și despre modul înfășurării manuscriselor s'a spus în partea despre Greci. Fășiile de papir — după bunătatea papirului — erau de 6—13 degete (țoli) de nalte, până-ce lungimea lor era diferită; s. e. în 1821 pe insula Elefantină s'a descoperit o fașie de papir scrisă, naltă de 10 degete, și lungă de 8 urme, carea a cuprins în sine încheerea epopeei Iliada

lui Homer. Dar' în timpul mai nou s'au aflat fâșii de papir scrise și în Egipt și în Herculenum.⁵⁾

După-ce manuscrisul era gata, capătul foi se înțepenea de un bețișor, pe care se înfășura manuscrisul, și apoi se puneă într'un cilindru (toc), de asemenea înălțime cu manuscrisul. Bețișorul era mai lung decât cilindrul, și capetele lui erau provădute cu un fel de bumbi (nasturi) de os de elefant sau de metal, numiți: cornua, umbilici.

Pentru scutirea de praf și de molii, obiectul înfășurat, rotulul, se învëlăia într'o îmbrăcătoare de purpură ori de pergament (membrana), colorată galbin, și de aceasta învëlitoare, sau de umbilici, se fixa titula cărții. Mai multe rotule de aceste se puneau într'un scrinium⁶⁾ (capsulă șătulă), în formă de cilindru, cu capac. Scrinele serviau pentru a purta în ele o bibliotecă fiind în călătorie, în mod ușor și sigur, și astfel manuscrisele să se poată transporta. Uneori oratorii aveau să aștearnă aceste manuscrise la pertrac-tări publice.

Bogații își arangiau cărțile în chilii anume pentru bibliotecă, cari — după cum prescrie Vitruv (arhitect pe timpul lui August + 14 d. Chr.) au trebuit să zacă spre răsărit, pentru-ca să între în ele lumina de primă-vară și să fie scutite de molii. — Și în Herculenum s'a descoperit o astfel de chilie pentru bibliotecă, așezată în repositorii deschise și cu 1700 de rotule de manuscrise. Bogația în cărți a acestor biblioteci private, se vede și de acolo, că, între alții, Epaphroditus gramatistul avea 30,000, Sammosius Severus, educătorul împăratului Gordian, 62,000 de cărți.

Dorul, iubirea deșăartă de pompă a oamenilor avuți, s'a arătat însă și aci, deoarece ei — pentru a 'și da colorit de oameni învățați — grămă-deau și arangiau în casele lor biblioteci mari, dar' nu ca mijloace pentru studii — ei — precum dice Seneca (+ 65 d. Chr.) — numai spre înfrum-setarea păreților și ca priveriște de admirare. Intre atâtea mii de cărți proprietarul bibliotecii căsca de urit, și cea mai mare plăcere a lui era, de a ceti numai titli și inscripțiunile de pre opuri, și tocmai la leneșii cei mai mari, nu arareori, se aflau toate opurile posibile și stelagele de cărți puse turn până la plafon.

După spunerea lui Publius Victor, Roma avea 29 de biblioteci publice. Prima bibliotecă s'a așezat de Asinius Polio beliduce, bărbat de stat, istoric și poet + 5 după Chr. Multe cărți le-a adus ca pradă din Dalmația, și biblioteca a așezat'o în curtea templului Libertas, pe muntele Aventinus, unde a grămădit și o colecțiune de obiecte de artă. Alte 2 biblioteci s'au aranjat sub împăratul August (+ 14 după Christos) cu numele biblioteca Octaviana și palatina. Sub Tiberiu, Vespasian, Domițian și Traian s'au

⁵⁾ Fâșii de papir scrise cu scrisoare hieratică, demotică și greacă, purced din papirul cel mai vechiu anume dela anul 1866 ant. Chr. Și aceasta metodă s'a continuat până în secolii 5, 6 după Christos.

⁶⁾ Serinium, la noi seriniu, sicriu, la maghiari szekrény.

fundat biblioteci noue, numărul lor s'a înmulțit, și între acele, biblioteca Ulpia, fondată de Traian a fost cea mai însemnată.

Dar manuscrisele, cărțile (liber⁷⁾) au fost și obiect de industrie și de negustorie. Tabernele (boltele, dughenele) librarilor erau multe. Pe stâlpii dela ușe sau pe columnele dela portice se lipiau reclamele librarilor, cu ale vîndătorilor de cărți. În forul dela curie, în Vicus Sandalorius și în alte locuri cercetate ale Romei se aflau boltele librarilor, și numele unor firme de ale librarilor s'au susținut până azi. În bolte, rotulele de cărți, puse în ordine, zăceau în: armaria, nidi (cuiburi), acuși în legături mai simple, acuși în legături prețioase. Întrarea și plecarea cumpărătorilor de cărți, convorbirile vivace științifice asupra aparițiunii opurilor mai noue literare și scaunele ocupate de cetitori arătau, că aceste librării totdeauna au fost locuri pentru adunarea lumii culte.

E ceva firesc, ca ascultând raporturile scriitorilor vechi asupra bibliotecelor private și publice, cari erau înzestrate cu numeroase cărți, nu numai în Roma, ci pe timpul împăraților răspândite preste tot imperiul roman; și ca cunoscînd dorul de cetire a publicului roman, și iuțeala, prin carea publicul din toate părțile a fost satisfăcut cu operele literare, — să punem întrebarea: cum a fost cu puțință ca, fără de tipar, să se mijlocească o așa mare răspândire a cărților?

Trebue să răspundem cu cuvintele lui Schmidt⁸⁾, că ce e în presinte tiparul pentru literatură aceea a fost în antichitate mîinile sclavilor. Se scie, că între sclavii Romanilor de frunte, totdeauna s'au aflat și oameni cuști, învățați, mai ales greci, cari numiți *literați*, s'au îngrijit de copierea, cărților, și cele dictate, aveau să le scrie. Acești copiiști, au înmulțit cu iuțeala cea mai mare, manuscrisele, ce li s'au predat pentru decopiere, adeseori cu ajutorul abrevierilor (prescurtărilor). Aceste, după descoperitorul lor, Tiro, libertinul lui Cicero, s'au numit note tironice. Apoi aceste copii ajungeau în boltele bibliopolilor adecă ale librarilor; librării de multe ori pe lângă librăria lor mai aveau tot de odată și o oficină pentru lucrarea copiilor, și din oficină, adese ori în edițiuni de multe mii de exemplare, își aflau lățirea lor în cercurile lumii culte din tot imperiul. Ovid, Propertiu și Marțial diceau, că scrierile lor sunt lățite în tot imperiul. Preste tot satira pișcătoare și adese ori lascivă — pe lângă apăsarea pe timpul împăraților, când literatura a suferit — a ajuns o lectură foarte binevenită la cetitori. Scim încă, că cantecele lui Homer și Virgil se aflau în mîna fie-cărui om cult, și poeziile lui Horațiu, precum și orațiunile lui Cicero au devenit un bun comun al poporului roman, și pentru

⁷⁾ Liber la Latini 1. scoarța din lăuntru a arborelui; 2. carte (nemț. Buch, ung. könyv) Libellus cărtică. Astfel în lib-er avem rădăcină lib, ce înseamnă: scoarță. La Nemți Buch se deduce din Buche, fag. În aceste și în chartă residă aceeași idee.

⁸⁾ Geschichte der Denk- und Glaubensfreiheit im ersten Jahrhundert der Kaiserherrschaft p. 119.

aceasta, se chiarifică posibilitatea că și în școale se puteau împărtași compendii, crestomații și cărți de învățătură gramaticală din cari școlarii ședând cetiau și, stând declamau.

Lățirea cărților la Romanii vechi a fost aproape cum e azi la noi prin produsele tiparului, și în acest mod se poate explica, cum a fost în stare împăratul August, ca din cărțile pseudo-sibillice, cari de multe ori erau în mâna fie-căruia, numai în Roma să confisce preste 2000 de exemplare.

Pompeiu Attic, amicul și editorul multor scrieri ale lui Cicero, a avut o oficină deplin aranjată, în carea el a ocupat un număr mare de sclavi, nu numai cu facerea materialelor de scris, ci și cu copierea și corectarea manuscriselor, și a îngrijit și de comerțul cu cărți, precum aceasta se scie din orațiunea lui Cicero pro Ligario.

Operele literare nu s'au publicat cu grabă și cu ușorătate, ci s'au studiat mult timp, precum țice proverbul latin: *Nonum prematur in annum* adică: în al nouelea an să se publice respective tipărească. Annii Polio a introdus datina, ca opurile noue, mai nainte de publicare, să se cetiască înaintea unui cerc mai mare de învățați, și el, ca un critic isteț, a avut influință mare asupra literaturii. Aceasta datină pe timpul lui August a fost generală. Dar aducerea la cunoscință a opurilor mai noue s'a introdus și în acel mod, că autorii înainte de editarea opurilor lor, prin invitări cu placatele adunau pe amicii lor și pe toți iubitorii de literatură în locuri publice, anume în for ori în teatru, ori la băi ori la bazine și înaintea mulțimii cetiau opurile lor și provocau critică ca să vadă, că este oare ceva de șters ori de cores? Pliniu cel tiner în epistolele sale țice, că abia a trecut o ți, în carea cineva să nu fie ținut o prelecțiune, o conferință.

Acuma ne putem explica clasicitatea literaturii romane! Câtă trudă și-au dat ei numai cu gramatica și sintaxa.⁹⁾

Azi noi lucrăm telegrafice și telefonice. Scrisoarea nici nu s'a uscat bine pe hârtie, și aceasta o trimitem la tipografie. Ce diferință!

At. Marienescu.

DE LA ACADEMIA ROMÂNĂ

Cea mai de frunte dintre instituțiunile culturale ale poporului nostru, Academia Română, și-a încheiat sesiunea generală din țăst-an la 22 Aprilie. Ca și în anii trecuți, dăm și de astădată un raport mai detaiat despre lucrările acestei înalte corporațiuni, folosindu-ne de puținele informațiuni apărute în presa română și în deosebi în „Familia“ din Orade.

⁹⁾ Părți adunate și traduse din: *Das Leben der Griechen und Römer* de Ernst Guht und Wilh. Koner, Berlin 1864. *Lexicon de conversare* al lui Meyer, la literale respective. *Griechisch-Deutsches Wörterbuch* de Bel. Christ. F. Rost și alte dicționare.

Credem că acest raport va fi de interes deosebit și pentru cititorii revistei noastre, cu atât mai vârtos pentru-că Românilor din Transilvania, atât cu privire la alegerile de membri noi cât și la distribuirea premiilor Academiei, li-s'a dat un loc de onoare în sesiunea generală a anului curent.

*

I. Membrii Academiei.

Patru perderi a suferit Academia în decursul anului prin încetarea din viață a membrului V. A. Urechiă, a membrului onorar I. P. S. S. Iosif Naniescu, Metropolitul Moldovei și Sucevei, și a membrilor corespondenți Colonel Teodor Șerbănescu și General Dr. Zaharia Petrescu.

V. A. Urechiă a încetat din viață la 22 Novembre 1901. Dl B. P. Hașdeu a vorbit în ședința dela 30 Novembre despre viața și activitatea reposatului.

În desvoltarea Academiei V. A. Urechiă ocupă un loc de frunte, căci el este unul dintre întemeietorii și organizatorii acestei instituțiuni. Numit membru al Academiei chiar dela înființarea ei, la 22 Aprilie 1866, el a desfășurat o întinsă activitate pe terenul istoric. Dela dânsul au rămas numeroase scrieri de un cuprins foarte variat: istorie, didactică, discursuri politice, conferențe literare, dramă, comedie, roman, etc. Lucrările mai de căpetenie ale lui Urechiă sunt: edițiunea critică a Operelor lui Miron Costin, în 2 volume; Istoria culturii naționale, istoria școalelor dela 1800—1864 și în fine marea publicațiune Istoria Românilor, care se opresce la volumul al 13-lea și cuprinde epoca dela 1774—1821.

Metropolitul *Iosif Naniescu* a reposat în 26 Ianuarie 1902. A fost ales membru ordinar al Academiei la 16 Aprilie 1888. A fost un prea vrednic și înțelept cărmuitor al Metropoliei Moldovei, care a păstorit-o aproape trei decenii, amintind timpurile lui Veniamin Costachi. A dăruit Academiei cel mai prețios tezaur ce-și agonisise în viață, mare parte din biblioteca sa.

Colonelul *T. Șerbănescu*, a încetat din viață la Brăila în 2 Iulie 1901, Reposatul a fost poet liric și unele din compunerile lui au fos mult gustate; poesiile lui Șerbănescu n'au fost reunite până acum într'o edițiune specială; multe din ele au apărut în coloanele revistelor: Convorbiri literare și Literatura și Arta română. A fost ales membru corespondent al secțiunii literare la 12 Aprilie 1894.

D-rul *Zaharia Petrescu*, General-medic al armatei și profesor distins al facultății de medicină, a reposat la 16 Decembre 1901. A fost ales membru corespondent al secțiunii științifice la 18 Martie 1885. Lucrările mai de căpetenie ale repausatului sunt: Elemente de farmacologie. I. Farmacia și arta de a formula și Elemente de terapeutică și materie medicală, în 4 volume.

Alegere de membri noi în Sesiunea din 1902.

Alegere de membru nou în secțiunea științelor. Punându-se la vot, în ședința dela 14 Aprilie alegerea de membru în secțiunea științelor a dlui *Stefan Hepites*, propus de secțiune, rezultatul votului a fost 12 voturi pentru și 10 contra. Neîntrunind două treimi, în ședința viitoare s'a pus a doua oară la vot alegerea d-lui *Hepites*. Resultatul votului a fost: 14 bile albe, 7 negre. Prin urmare întrunind două treimi de voturi, candidatul se declară ales.

Trecere din secțiunea literară în secțiunea istorică. Dl *Gr. G. Tocilescu* a trecut din secțiunea literară în secțiunea istorică. Plenul Academiei a aprobat această trecere. Astfel în secțiunea istorică mai rămâne un loc vacant, iar în secțiunea literară se declară un loc vacant.

Alegerea de membru în secțiunea literară. În locul rămas vacant prin trecerea d-lui *Tocilescu* în secțiunea istorică a fost ales dl *I. Bianu* cu 18 contra 3 voturi.

Alegeri de membri corespondenți. În secțiunea științelor a fost aleși dnii: chimist *Alfons Saligny* și *Dimitrie Grecescu*, profesor la universitatea din București. În secțiunea literară au fost aleși d-nii: *Virgil Onițiu*, directorul gimnasiului român din Brașov, *Andrieu Bârseanu*, profesor în Brașov și *Anghel Demetrescu*.

Nou membru onorar a fost ales cu unanimitatea voturilor celebrul *Rudolf Wirschow*.

Membrii cari nu au putut participa la Sesiunea generală din 1902.

Dela membrii Academiei *P. S. S.* episcopul *N. Popea*, d-nii *Ioan M. Moldovan*, *Fl. Porcius*, *I. C. Pușcariu* și *I. Sbiera* s'au primit înscințări, că din cauză de boală nu pot lua parte la lucrările sesiunii; d-l *Fl. S. Marian* de asemenea a înscințat prin scrisoare că nu poate lua parte la lucrările sesiunii din acest an.

II. Ședințele de peste an.

În cursul anului trecut Academia a ținut 44 ședințe, dintre cari 9 au fost publice, una extraordinară și una extraordinară festivă. Inafară de lucrările Academiei privitoare la afacerile ei private, s'au discutat în aceste ședințe mai multe chestiuni științifice și s'au făcut mai multe comunicări.

III. Publicațiunile Academiei.

În cursul anului s'au tipărit:

1. *Memoriul*, dăruit de Maiestatea Sa Regele în 1900, scris de comitele d' *Hauterive* și prezentat la 1787 lui *Alexandru Ipsilanti*. Acest prețios memoriu tratează despre starea veche și de atunci a Moldovii din punct de vedere politic, economic și cultural și despre toate clasele de locuitori ai ei. *Memoriul* s'a tipărit, însoțit de traducere românească, precedat de cuvântarea rostită de Augustul suveran al României, când a prezentat Academiei manuscriptul; iar după textul memoriului s'au

reprodus 2 scrieri mai mici ale lui d' Hauterive și 3 notițe privitoare la d' Hauterive și la Alexandru Ipsilanti.

2. Din *Anale* s'au tipărit: tomul XXIII — partea administrativă și debaterile anului 1900—1901, memoriile secțiunii literare, memoriile secțiunii istorice și memoriile secțiunii științifice; din tomul XXIV — partea administrativă și debaterile anului 1901—1902 — s'a tipărit o fasciculă; memoriile secțiunii istorice și a celei științifice se află sub presă.

3. Din istoriile lui Erodot în traducerea d-lui D. I. Ghica s'au tipărit capitolele 167—194.

4. Lucrarea „*Dicționarului limbei române*“, cu care este însărcinat dl Al. Philippide, se continuă cu mare stăruință după planul hotărît de Academie. Greutățile începutului sunt învinse.

5. Din „*Bibliografia românească veche 1508—1830*“ s'au tipărit fasciculele IV și V. Volumul I. al publicațiunii se opresce la an. 1716 și se va termina cu fascicolul VI.

6. S'a terminat prefața la „*Hronicul vechimei a Romano-Moldo-Vlahilor*“, de Dimitrie Cantemir, care lucrare cuprinde LXXIII + 891 pag. și s'a împărțit în decursul anului.

7. Din „*Publicațiunile Fondului Vasilie Adamachi*“ s'a început tipărirea tomului II.

8. Din „*Publicațiunile Fondului Princesa Alina Stirbei*“ a apărut Nr. V, tom. IX, cuprindând în 626 pag. 227 documente privitoare la evenimentele politice din anii 1857—1859.

9. S'a continuat tipărirea lucrării „*Catalogul monumentelor epigrafice și sculpturale*“, care în curînd se va termina.

10. Din *Istoria romană*, de Titus Livius, traducere, s'a tipărit tom. II, cărțile VII—X.

11. Din *Sărbătorile la Români*, de S. Fl. Marian, s'a tipărit și distribuit vol. III.

12. În cursul anului s'au stabilit relațiuni de schimb al publicațiunilor cu mai multe instituțiuni culturale streine.

Publicațiunile Hormuzaki și cercetările istorice au trebuit să fie suspendate din cauza reducerii ce a suferit cifra acordată de stat ca subvențiune anuală pentru publicațiunea Documente privitoare la Istoria Românilor. Din această subvențiune — odinioară de 33,000, apoi de 20,000 și de 18,000 lei, pentru anul curent redusă la 15,000, iar pentru cel viitor la 10,000 — s'au achitat plățile întârziate pentru lucrările tipărite.

Dl Vladimir I. Ghica a trimis din Roma și alte orașe ale Italiei peste 500 pagine de copii de documente istorice.

IV. Biblioteca.

În anul trecut Biblioteca s'a îmbogățit în mod neobicinuit. Statul a dat Academiei toate colecțiunile și mobilierul bibliotecii centrale din Bucuresci spre a fi incorporate și contopite cu propria sa bibliotecă,

dând totodată acestei instituțiuni și o subvențiune anuală de 25,000 lei pentru crescerea și întreținerea bibliotecii. Colecțiunea și mobilierul bibliotecii centrale au fost primite, aduse și incorporate în biblioteca centrală.

V. Legate și averea Academiei.

1. Din *Fundațiunea Vasile Adamachi* s'au acordat 32 burse și cheltuieli de studiu în suma de lei 70,400.

2. *Institutul Ottetelesanu* dela Măgurele își urmează mersul său regulat și satisfăcător, ca și în trecut. Dl I. Kalinderu a oferit suma de lei 911.40 pentru ca să se cumpere haine și câte un alt dar pentru fiecare elevă, cum și câte 40 exemplare din cele din urmă broșuri apărute în „Biblioteca poporală” a Domeniului Coroanei.

În luna Septembrie 1901 s'au primit 16 eleve în clasa I-ă a institutului.

3. În urma concursului ținut la Școala de agricultură „Ioan Costache Agarici” din Moara Grecilor (Vasluiu) s'a primit a treia serie de 10 elevi interni, fii de țăran.

La expoziția regională ținută în toamnă an. 1901 la Vasluiu, școala a expus cu un succes foarte frumos produsele sale.

În ce privește *Fondul Evanghelie Zappa*,

4. Sumele de 280,000 lei capital, precum și cele trei vărsăminte anuale de câte 12,000 lei pe 1898, 1899 și 1900 au fost încasate dela sequestrii judiciari ai averii Zappa.

5. Procesul pentru succesiunea reposatei *Maria General I. Carp* s'a terminat la tribunalul Ilfov, secțiunea II, respingându-se acțiunea moștenitorilor de sânge și admitându-se cererea Academiei și a legatarilor.

6. Pentru însemnatul legat *Take Petre Anastasiu* s'a deschis proces de cătră frații reposatului, a căror reclamațiune pentru anularea testamentului a fost respinsă de tribunalul de Tecuciu. Chestiunea va veni în judecata Curții de apel din Galați.

Fondurile Fētu și Scorțeanu. Dl secretar general cetesce raportul comisiunii pentru împărțirea cărților didactice și religioase din fondurile Ioan Fētu și Ioan Scorțeanu în 1901. Se aproabă. Membrii ai comisiunii se realeg dnii D. A. Sturdza, P. S. Aurelian și Iacob Negruzzi.

Compturile anului budgetar. Dl A. Saligny, raportorul comisiunii financiare, a cetit raportul comisiunii financiare asupra administrațiunii cassei și a situațiunii fondurilor Academiei dela 1 Iunie 1900 până la 31 Maiu 1901, — arătând că averea Academiei în efecte, proprietăți, excedente și salduri — exclusiv fundațiunile Ottetelesanu și Adamachi — este de lei 3.018,214.53.

Fundațiunea Adamachi la 31 Maiu 1901 era de lei 257,042.81; iar

Fundațiunea Ottetelesanu avea la numita dată un deficit de lei 11,859.27.

VI. Donațiuni.

În decursul anului au intrat următoarele donațiuni :

1. *Dela Stat*: biblioteca centrală, constătătoare din 26,035 publicațiuni în 47,736 volume.

2. *Din arhivele diferitelor administrațiuni publice* 102 dosare cu acte și documente privitoare la mișcarea din an. 1848 în Principatele Române.
3. *Ministerul de război* a dăruit „Condica ordinelor de război pe anii 1846—1849“.
4. *Ministerul cultelor și instrucțiunii publice* a dăruit 226 volume manuscrise.
5. Regretatul metropolit *Iosif Naniescu* a dăruit un baston sculptat, 2 lădi cu diferite documente vechi, 288 volume manuscrise din diferite timpuri, 1,008 vol. și broșuri tipărite, 25 harte geografice și planuri, 41 stampe și portrete, 3 portrete în ulei, cum și 36 documente istorice românești.
6. Reposatul *V. A. Urechiă* a dăruit 2 acte dela începutul secolului 19-a și un manuscript în l. franceză, din 1848.
7. Dl *I. Kalinderu* a oferit un volum manuscript, cuprinzând seama Vistieriei Moldovii din 1776.
8. Dl *B. P. Hasdeu* a dăruit o cupă de argint dela bunicul D-Sale.
9. Dl *T. Maiorescu* a depus în dar toate manuscriptele, ce posedă dela reposatul poet Eminescu.
10. Dl *D. C. Ollanescu* a dăruit un album de fotografii reprezentând expozițiunea românească dela Paris din 1900, precum și 331 publicațiuni făcute cu ocaziunea expozițiunii universale.
11. Dl *Sp. Haret* a dăruit un desen original, reprezentând villa dela Dresda, în care au locuit M. S. Regele și cu frații săi la 1853.
12. Dl *C. Erbicănu* a dăruit mai multe acte grecești și românești, privitoare la istoria țării și bisericii române și un volum manuscript de Naum Râmnicănu.
13. Dl *I. C. Negruzzi* a prezentat în dar 2 scrisori originale ale lui Eliade-Rădulescu către C. Negruzzi.
14. Dela Dl *N. Iorga* s'au primit câteva acte de corespondență de ale lui V. Alexandri, etc.
15. D-na *Ana G. Catargi*, n. Rosetti, a oferit un volum manuscript, 11 scrisori originale, mai multe poezii autografe de ale lui Const. Negri, 18 fotografii, inelul de logodnă al lui Gr. Ghica Vodă, mai multe scrisori dela Vasile Alexandri, M. Kogălniceanu și alții, un portret în ulei al lui Gr. Ghica Vodă înainte de domnie, și o pictură reprezentând pe Iisus Christos cu cununa de spini, care aparținuse aceluiași domnitor.
16. D-na *Elena I. Docan* a oferit o colecțiune de 1773 documente de proprietăți și de gospodărie din secolii trecuți.
17. D-na *Maria C. Berindei* a dăruit 63 documente istorice românești din secolii XVII—XIX.
18. Dela dl *D. C. Sturdza-Scheianul* s'au primit în dar un chrisov original pe pergament dela Petru Vodă Schiopul din 1589 și 90 diferite zapise de Țigani dintre 1820 și 1831.

19. Dl *G. Bengescu* a dăruit Mapamondul cu text grecesc publicat la 1800 de Gheorghe, fiul Marelui vornic Răducan Golescu, precum și un exemplar din Despot Vodă de V. Alexandri, cu modificări autografe de autor.

20. Dl *A. Giani* a dăruit un chrisov original pe pergament dela Stefan, Domnul Moldovii, din 7028 (1520) și traducerea unui chrisov dela Alexandru Domnul Moldovii, din 7062 (1554).

21. Dl *Eduard Ghica* a făcut dar 2 chrisoave pe pergament, unul din 1456, celalalt din 1531, precum și o anaforă dela 1785.

22. P. S. Sa *Archiereul Calistrat Bârlădeanu* a trimis 54 documente istorice dintre 1706—1823.

23. Dl *Dr. Fiala* a dăruit o carte domnească originală dela Radu Voevod din 1667.

24. Dela Dl *B. Iorgulescu*, profesor la Buzău, s'a primit în dar Condicta mănăstirii Berca din jud. Buzău, 47 documente istorice, precum și un manuscript de cântări bisericesci în limbile slavonă și grecească, și 2 foi de manuscripte vechi.

25. Dl *Constantinescu-Rîmniceanu*, profesor în Bârlad, a oferit un manuscript cuprinzând chronica lui Nicolae Costin.

26. Dl *Alexandru Delimarcu*, deputat dela Roman, a dăruit un chrisov domnesc dela Petru Vodă Aron din 1455 și 194 acte și scrisori din secol. XVII—XIX.

27. Dl prof. *Dr. Gustav Weigand* dela Lipsca a dăruit un album de fotografii, reprezentând tipuri, porturi, case, biserici românesci, adunate în călătoriile sale, prin țările românesci.

28. Dl inginer *Guido Bausek* a dăruit manuscriptul lucrării sale: Tabele de logaritmi vulgari cu 18, 19 și 20 decimale.

29. Dela dl constructor *Piantini* s'a primit în dar un volum manuscript arab.

30. Dl avocat *I. P. Valerianu* a dăruit 6 scrisori de ale repozatului G. Barițiu, una dela Alexandru Roman și două dela alți bărbați de peste Carpați.

31. Dela dl *P. V. Grigoriu* s'au primit 2 scrisori autografe de ale lui V. Alexandri.

32. Dl *Anton Diamandopol*, student, a dăruit manuscriptul „Theatron politicon” din 1816, care cuprinde vol. II al acestei scrieri.

33. Dl *Manole Părvulescu*, proprietar în Capitală, a dăruit un chrisov românesc pe pergament dela Șerban Voevod Cantacuzino cu data Târgoviște 1687 (7195).

34. S'au mai făcut diferite daruri de către Societatea „Transilvania” din Bucuresci, de P. S. Sa Episcopul Dunării de jos *Pimen Georgescu*, de d-na *Sofia M. Bragadir*, de dl *Vasilie Mangra* vicar episcopesc la Oradea mare, precum și de dnii: *C. Băicoianu*, *G. G. Burghiele*, *M. Lupescu*, *O. G. Lecca*, *G. D. Mirea*, *Carol Göbl* și *N. D. Popescu*.

35. Dl *D. A. Sturdza* a oferit: 54 scrisori de ale mai multor persoane istorice; 32 volume manuscrise românesce și grecesci; 2 broșuri istorice din anii 1531 și 1684; 70 stampe și portrete; 16 fotografii din 1866; o icoană veche cu 2 fețe; o medalie și un volum comemorativ.

VII. Ședințele publice.

Prima ședință publică s'a ținut Vineri la 15/28 Martie. Dr. *I. Felix* a cetit continuarea „Istoriei igienei“, partea a doua, *Medicii și exercițiul medicinei, Spitalele, Apele minerale și stațiunile climatice, farmacii*“. Autorul a dat amănunte foarte interesante privitoare la instituirea medicilor în România.

A doua ședință publică s'a ținut Luni la 18/31 Martie. Cu această ocaziune, membrul corespondent, dl general *I. C. Brătianu*, a cetit lucrarea sa: „Insemnătatea chartei României pentru apărarea națională“. În partea primă autorul vorbește despre însemnătatea militară a chartelor în antichitate; în a doua, despre însemnătatea militară a chartelor în istoria militară a poporului român; în a treia, despre însemnătatea militară a chartelor în timpurile moderne; în a patra, despre însemnătatea chartelor topografice ale institutului geografic. Ca epilog a arătat, că nu e nici un pericol că charta țării se găsește în mâna publicului.

A treia ședință publică s'a ținut la 22 Martie (4 Aprilie). Dl *At. M. Marienescu* cetesce lucrarea s'a intitulată: „Luteranismul, calvinismul și introducerea limbei române în bisericile din Ardeal“. Lucrarea se împarte în următoarele capitole: Introducere. *A) Luteranismul în Europa, luteranismul în Ardeal; B) Calvinismul în Europa și în Ardeal; C) Ortodoxismul sau religiunea dreptcredincioasă răsăriteană a Românilor din Ardeal; D) Descoperirea tipografiei, tipografiile în Europa; E) Tipografiile din Ardeal și mai ales tipărirea cărților românesce; a) Tipografia din Sibiu, b) Tipografia din Brașov, cărți grecesci, cărți sârbesci, cărți românesce, Tipografia din Sassebeș, din Orăștie, din Alba-Iulia; F) Resultatul istoric și literar românesc, ortodoxismul, literatura românească bisericească începută prin Sași, continuată prin Maghiari, Coresi, purtarea clerului și a poporului român. Adaus: Slavismul și introducerea limbei românesce în bisericile din Muntenia (Valachia) și din Moldova. Tipografiile: a) cărți bisericesci tipărite în limba slavonă în Muntenia; b) cărți bisericesci tipărite în limba slavono-românească în Muntenia; c) cărți bisericesci tipărite în limba românească în Muntenia; d) cărți bisericesci românesce tipărite în Moldova; e) rezultate istorice și literare. Toate se referă la epoca principilor domnitori în Ardeal, adică la timpul dela 1536—1699.*

A patra ședință publică s'a ținut la 28 Martie (10 Aprilie nou). Se face următoarea lectură: dl Dr. *I. Felix* „Din istoria igienei, partea II, degenerarea și regenerarea neamului, protecția copiilor“.

A cincea ședință publică s'a ținut la 29 Martie (11 Aprilie n.). Dl *A. D. Xenopol* cetesce lucrarea sa: „Secularisarea averilor mănăstiresci din punctul de vedere juridic.“

Penultima ședință publică s'a ținut în duminica Floriilor la oarele 2 d. a. S'au făcut următoarele comunicări: Dl *I. Kalinderu*, obiceiuri de ale societății înalte romane pe vremea lui Pliniu cel tinăr. Dl Kalinderu arată că în societatea înaltă romană găsim un început de emancipare a femeii, care lua parte la diferite petreceri, ca de obicei seara. Nici o femeie nu se oprea ca să meargă cu bărbatul său la masa unui amic. Arată categoriile în cari era împărțită societatea romană și vorbește de eticheta care domnia la curtea împăraților. Haina juca un rol însemnat în etichetă și ea era de regulă toga. Pe timpul lui Neron sărutarea pe dreapta era obiceiul de etichetă. Caligula vru să i-se sărute picioarele. Aceste au fost apoi înlocuite cu îmbrăcișarea. Conferențiarul vorbește apoi de masa la Romani, dând amănunte foarte interesante și în sfârșit trece la conversațiune, care se făcea cu multă pază.

D-l *Dim. A. Sturdza* a vorbit despre: Țiua de 8 Aprilie. Spune că Țiua aceasta are însemnătate dublă, căci deodată cu nascerea regelui se serbează și alegerea sa de Domn. Cetesce apoi un memoriu foarte important despre alegerea principelui Carol, cu multe amănunte nouă, documente încă necunoscute în publicitate. În fine citează cuvintele rostite de principele Carol pe pământul țării, precum și proclamația lui. Termină oferind Academiei, în onoarea Țilei, două table care se dedeau soldaților romani liberați pe timpul lui Traian.

Ultima ședință publică s'a ținut Luni, 8/31 Aprilie. D-l *I. Tanovicianu*, membru corespondent, a citit lucrarea sa „România sub raportul moral“, în care critică defectele codicelui penal român și regretă ștergerea pedepsei cu moarte.

VIII. Comunicări.

Un *manuscript foarte prețios*. D-l D. A. Sturdza prezintă un manuscript foarte prețios din colecțiunea de manuscripte vechi donate de ministrul cultelor și instrucțiunii. Acest manuscript este un volum în folio mic și cuprinde „Slujbenicul sau Liturgia“ și a fost scris în Țara Românească în timpul metropolitului Stefan, românesce, și slavonesce. El este împodobit cu multe miniaturi, cu inițiale colorate și cu figuri desemnate cu cerneală neagră, toate de o frumusețe neobicinuită în manuscriptele noastre vechi, câte au ajuns până la noi. Acest volum este astfel un monument de cea mai mare însemnătate în istoria țării.

D-l *I. Bianu* prezintă în dar din partea d-lui *Eduard Ghica* un chrisov original scris slavonesce pe pergament dela Despot-Vodă cu data 1563 Iunie 17, întărit cu subscrierea domnească în roșu și cu pecete atârnată.

Dl *A. Saligny* prezintă pentru biblioteca Academiei o colecțiune de 32 fotografii reprezentând podul de peste Dunăre cu diferite faze ale lucrării sale.

Dela dl *St. C. Hepites*, membru corespondent, se primesc publicațiunile: „Buletinul lunar al observațiunilor meteorologice din România,

anul X, 1901, București 1902“ și „Analele institutului meteorologic al României, tom. XV, anul 1899, București 1902“.

Dl *Fl. S. Marian* trimite pentru bibliotecă un exemplar din Psaltirea lui Dosofteiu în versuri și un volum manuscris cu titlul: „Theoricon sau privire cuprinzătoare a meșteșugului muzicii bisericești după așezământul sistimei celei nouă tălmăcit din grecesce pe limba românească de Macarie Ieromonah în zilele lui Ioan Sandu Sturdza Voevod și al mitropolitului Veniamin“.

Dela dl *Teodor V. Păcățian* se primesce publicațiunea sa: „Cartea de aur“ sau „luptele politice naționale ale Românilor de sub coroana ungară“, vol. I, Sibiu, 1902.

Dela dl *I. S. Petrescu* se primesce traducerea a 200 pagini din Tit Liviu dela cartea XXIII, 20 până la cartea XXVII.

Obiecte de suvenir dăruite de regele. Dl Sturdza a dăruit în numele regelui Carol mai multe obiecte de suvenir din timpul când a venit în țară, între altele portretul său de atunci, pasaportul, testimoniul de școală, etc.

IX. Cereri.

Dl locotenent *S. T. Ulic* cere a se publica de Academie scrierea sa: „*Grafica antică și modernă*“ cerând totdeodată și o sumă drept plată pentru această lucrare. Dl Gr. G. Tocilescu a fost însărcinat din partea secțiunii literare cu examinarea acestei scrieri. Secțiunea literară a încuviințat propunerea dlui Tocilescu ca Academia să tipărească lucrarea dlui Ulic, iar plenul ședinței încă a aprobat.

„*Dicționarul Macedo-Român de I. Delamietru*“. Secțiunea literară nu poate recomanda tipărirea acestui dicționar, din care s'a prezentat în manuscris numai partea până la litera G., până când întreagă lucrarea nu va fi elaborată.

Dela Dl *Teofil Olinescu* dela Dorohoiu s'a primit o notă intitulată: „Nou metod pentru constatarea divisibilității unui număr prin 7“.

Secțiunea științelor a depus cunoscinței Academiei referatul dlui Haret, care arată că metoda dlui Olinescu este o simplă metodă empirică întru cât nu se dă o demonstrațiune riguroasă a principiului, care se reduce numai din observarea câtorva exemple particulare. Dacă demonstrațiunea aceasta s'ar face, metoda ar putea fi utilă. S'a luat act.

Societatea Carmen Sylva a tinerimei române din Graț cere să i-se dea din publicațiunile Academiei. Cererea s'a încuviințat.

X. Premiile Academiei:

Premiul princesa Alina Stirbei. La acest premiu cu subiectul: „Principiile morale și creștinesci de cari trebuie să se conducă părinții în educațiunea copiilor“ s'au prezentat 3 lucrări. După ce comisiunea a arătat că nici una nu întrunește condițiunile și a propus respingerea lor, s'au pus pe rând la vot și toate au fost respinse. S'a decis apoi să se mențină același premiu.

Premiul Năsturel-Herescu. La acest premiu au concurs 39 autori cu 45 cărți. Comisiunea de 9 examinând toate lucrările, s'a produs următorul rezultat: *Antonescu Teohari*, Lumi uitate, studii literare și archeologice, 3 voturi, 4 contra; *Broștean Constantin*, Salinele noastre, 1 pentru, 6 contra; *Caragiale*, Momente, 2 pentru, 4 contra; *Codrean M.*, Diafane, versuri, respins unanim; *Dragomirescu Iuliu*, poezii, respins unanim; *Gorun Ioan* (Al. I. Hodoș), Câteva versuri, 1 pentru, 6 contra; *Iosif St. O.*, Patriarhale și Romante și cântece, 4 voturi pentru și 3 contra; *Mihályi Ioan*, Diplome Maramurășene, 6 pentru 1 contra; *Nicolescu M.* și *Ioneanu G. S.*, România și țările vecine, 1 pentru, 6 contra; *Pop Reteganul*, Novele, Povestiri, 2 pentru, 5 contra; *Sorcova* (pseudonim), Clipe de repaus, 3 pentru, 4 contra; *Taușan Grigore*, Filosofia lui *Plotin*, 2 pentru, 6 contra. Punându-se la vot atâtău cartea dlui *Mihályi*, care în comisiune a întrunit cele mai multe voturi, obține 18 voturi pentru și 3 contra, prin urmare având majoritate de două treimi, i-se decerne premiul Năsturel-Herescu de 4000 lei.

La premiul Statului *Lazăr de 5000 lei*, destinat a se acorda unei cărți scrise în limba română cu conținut științific, în comisiune a întrunit majoritate numai lucrarea dlui *Dr. Urechiiă*, „Noue elemente de igienă“. Punându-se la vot în ședința plenară, obține 19 voturi pentru și 1 contra, prin urmare premiul i-se acordă.

Premiul Adamachi de 5000 lei (divisibil). Comisiunea de 9, prin raportorul său, dl C. Erbicean, propune a se împărți premiul între următorii: *I. Zanne*, Proverbele Românilor, 1300 lei; *A. Vlahuță*, România Pitorească, 1000 lei; *I. Barbulescu*, Slavonismul și introducerea limbei române, 400 lei; *C. G. Petraru*, Studiul imposibilităților române, 500 lei; *I. Găvănescu*, Elemente de psihologie pentru cursul secundar, 500 lei; *L. Dauș*, Eglă, poem dramatic, 400 lei; *E. C. Gheorghiu* și *Dr. S. C. Gheorghiu* vânătoarea în România, 400 lei; *Aurel Onciul*, Dreptul administrativ român, 500 lei.

După discuțiune mai lungă se pun la vot lucrările. N'au întrunit 2 treimi ale voturilor ședinței plenare lucrările d-lor Barbulescu și C. Petraru. Celorlalți li s'au acordat premiile propuse de comisiune; iar suma de 900 lei ce era să se distribue d-lor Barbulescu și Petraru s'a acordat dlui Zanne, care cu chipul acesta a primit în total 2200 lei.

XI. Subiecte pentru premii.

Premiul Lazăr din 1907. Secțiunea științelor a propus și a fost primit următorul subiect pentru acest premiu; „Cercetări originale asupra pelagrei în vederea etiologiei și combaterii boalei.“ Secțiunea arată totodată punctele principale ale programului după care trebuie făcute aceste cercetări.

Premiul Neuschotz. Secțiunea științelor a propus pentru premiul Neuschotz: „Istoricul căilor ferate în România din punct de vedere economic, social și politic“.

XII. Alegeri de comisiuni, constituiri, recepțiune și închiderea sesiunii generale.

Alegeri de comisiuni. Comisiunea pentru examinarea cărților didactice cari se vor presenta la concursul *premiului Asociațiunii Craiovene, de 1500 lei, din 1903*, se compune din membrii: Haret, Maiorescu, Erbiceanu.

Comisiunea pentru examinarea lucrărilor, cari se vor presenta la *premiul Lazăr din 1903, de 5000 lei*: „Studiul vinurilor din România“ se compune alegându-se: Aurelian, Haret, Poni.

Comisiunea pentru examinarea lucrărilor, cari se vor presenta la *premiul Adamachi din 1903, de 5000 lei*, despre „Alcoolismul în România“: Felix, Istrati, Xenopol.

Comisiunea pentru examinarea lucrărilor, cari se vor presenta la *premiul Neuschotz din 1903, de 2000 lei*: „Expunerea finanțelor statului român dela 1859 până la 1902“ — Sturdza, Kalinderu, Xenopol.

Constituirea secțiunilor. Secțiunea literară se constituie alegându-se president dl T. Maiorescu, vicepresident dl Ios. Vulcan; secțiunea istorică, president dl Gr. G. Tocilescu, vicepresident dl A. D. Xenopol; secțiunea științelor, president dl P. Poni, vicepresident dl Dr. Felix.

Comisiunea de nouă, compusă din câte 3 membri ai fiecărei secțiuni, menită a cerceta cărțile, cari vor intra la premiile *Năsturel-Herescu* de 4000 lei, *a statului Lazăr* de 5000 lei și *Adamachi* de 5000 lei, pentru sesiunea generală din anul viitor se compune astfel: I. Bianu, N. Quintescu, I. Vulcan; S. Fl. Marian, Gr. G. Tocilescu, A. D. Xenopol; Dr. V. Babeș, Stefan Hepites și Gr. Stefanescu.

Delegațiunea Academiei. President al Academiei se relege *P. S. Aurelian*; vice-presidenți *I. Negruzzi, I. Kalinderu și A. Saligny*.

În *comisiunea dicționarului limbei române*, la care lucrează dl *Philipide* se realeg d-nii Maiorescu, Quintescu, Sturdza, Kalinderu și Tocilescu.

În *comisiunea Fundațiunii Agarici* se realeg d-nii: Aurelian, N. Ionescu și Gr. G. Tocilescu.

În *comisiunea fundațiunii Adamachi* au fost realeși membrii Haret, Poni și Sturdza.

În *comisiunea fundațiunii Otteteleșan* au fost realeși membrii Kalinderu, Negruzzi și Sturdza.

În *comisiunea donațiunii Tache Anastasiu* se realeg membrii: Sturdza, Aurelian, Kalinderu.

Secretar pe 7 ani al secțiunii istorice a fost ales dl *C. Erbiceanu*.

Recepțiunea d-lui Dr. C. I. Istrati. Dl C. I. Istrati, ales membru înainte cu doi ani în secțiunea științelor, și-a ținut discursul de recepțiune Vineri în 5/18 Aprilie. Vorbesce despre predecesorul său Ion Ghica, aprepțiindu-l îndeosebi ca pe om de știință. În numele Academiei a răspuns

dl D. A. Sturdza, prezentând pe Ion Ghica îndeosebi ca pe bărbat de stat. În urmă felicitază pe noul ales, în mijlocul aplauselor generale.

În comisiunea financiară se aleg d-nii Stefanescu, Erbiceanu și Istrati.

Budgetul Academiei. S'a cetit în fine raportul comisiunii financiare și s'a stabilit budgetul Academiei pe anul administrativ viitor.

Închiderea sesiunii generale s'a făcut Marți la 9/22 Aprilie, după-ce Secretarul general a cetit raportul său asupra lucrărilor sesiunii generale ținute în anul acesta, iar vice-presidentul I. Negruzzi a urat tuturor sărbători fericite și reîntoarcere veselă și sănătoasă în sinul familiei.

LA CHESTIUNEA STATISTICEI ROMÂNILOR DIN TRANSILVANIA ÎN 1762.

În Nr. I a. c. al acestui organ al Asociațiunii am cerut publicarea unui extract sumariu de statistică al Românilor în anul 1762, ce s'a aflat în arhivul cancelariei aulice transilvane la Nr. 485 ex a. 1762 cu scop a se face comparație cu alte statistice apropiate în timp din anii 1733 și 1750. Onorata redacțiune a „Transilvaniei“ a dat loc acelui extract și reflexiunilor mele comparative, precum și concludsiunilor trase, nu asupra neautenticității statisticelor acestor două din urmă, ce nu o am tras la îndoială, ci asupra neexactității datelor cuprinse în ele, în ce privește numărul Românilor *uniți* și *neuniți*; a aflat însă cu cale a însoți reflexiunile și concludsiunile mele cu unele observațiuni, cari, precum ni se spune, tind la „apărarea importanței publicațiunilor de mai înainte“ ale „Transilvaniei“ în această materie. Acele observațiuni sunt:

a) că spre a pute declara conscripțiunile din a. 1733 și a. 1750 de greșite trebuie să se producă documente contimporane mai demne de credință, decât acelea; o schimbare a relațiunilor confesionale a fost posibilă în timpul de 12 ani, mai ales că însumi aş fi arătat, cum trecerile dela o confesiune la alta se făceau în massă prin trecerea preotului;

b) că cele două statistice anterioare sunt foarte detaiate și specificate după comune, prin urmare mai de credință, ca un simplu extract, despre care nu știm, din ce fel de conscripțiune a fost făcut.

Pre lângă aceasta în Nr. II a. c. al „Transilvaniei“ față de observațiunile mele mai ia în apărare exactitatea conscripțiunii din 1750 și dl canonic Dr. A. Bunea, sub a cărui îngrijire s'a publicat statistica din 1750 însoțită de mai multe observațiuni și reflexiuni. D-sa arată, că a cunoscut extractul publicat de mine și la alt loc, dară n'a făcut comparațiune cu datele din acest extract din motiv, că un studiu comparativ, ar fi luat dimensiuni atât de mari, încât n'ar fi încăput în cadrul restrins al organului „Asociațiunii“. În merit se identifică cu observările on. redacțiunii, care ar fi relevat „netemeinicia argumentării“ mele, — accentuând și mai precis,

că numai prin o altă statistică tot din a. 1750 diferitoare de cea publicată s'ar pute trage la îndoială datele acesteia. Afirmă, că numărul însemnat la preoților *uniți* și numărul mic al preoților *neuniți* în scaunele săsesci, precum se arată în extractul din a. 1762, în sine și pentru sine ar fi argument pentru adevărul cuprinsului conscripțiunii din 1750, adică pentru reducerea aproape de tot a numărului Românilor *neuniți*; căci întreabă dl canonic Dr. A. Bunea, ce biserică e aceea cu 2 preoți la 44,185 suflete?

Față de cele de mai sus îmi iau voie a face mai întâiu o observare prealabilă, că totuși era de dorit, ca dl canonic Dr. A. Bunea să nu fi trecut cu vederea preste conținutul extractului statistic din a. 1762, fără a suleva, în rîndul celorlalte observațiuni ale D-sale, diferența cea mare între statistica din a. 1750 și cea din a. 1762, dacă nu din alt motiv, cel puțin pentru a se da impuls la cercetări ulterioare; pre mine acest motiv m'a îndemnat a indica aceea diferență bătătoare la ochi. Spre acest scop nu era de lipsă acum îndată de un studiu comparativ de dimensiuni atât de mari încât să nu încapă în cadrul restrîns al organului „Asociațiunii“,

Apoi în merit:

ad a) observez, că spațiul de timp de 12 ani între statistica din a. 1750 și cea din a. 1762, este neînsemnat; prin urmare nu se poate cugeta la o schimbare atât de mare a relațiunilor confesionale la Români. O trecere îndrêt în masă a Românilor uniți la gr. orientali din capul locului trebuie să o privim ca eschisă, căci chiar și întoarcerile parțiale erau foarte îngreunate. Se scie ce violenții se făceau poporului pentru a trece la unire mai ales pe timpul păstoririi episcopului Aron; se scie, cum comandatele militar însoția pre episcopul, pentru a'i da mână de ajutor la siluirea Românilor a se uni; se scie cum în părțile Bistriței mergeau preoții uniți însoțiți de soldați prin satele românesce și prindînd pe câte 6 bătrâni ai satului îi puneau în temniță, îi bătea, sau îi pedepsia în bani cu 20—30 fl., dacă se declarau, că nu primesc unirea; se scie, că, dacă care-va trecut la unire, ar fi voit a se întoarce la gr. orientali, avea să treacă prin catechisare și esamen de mai multe săptămâni, pentru care trebuia să plătească o taxă în bani împreună cu preotul unit, al cărui parochian fusese. Ba și mai mult, precum reese din preainalta hotărîre a Mariei Therezia din 7 Septembrie 1768*), uniților li s'a oprit a se întoarce la neunire sub urmarea pedepselor.

Deci avînd aceste în vedere, ce e mai natural, decât a esplica diferența între statistica din a. 1750 și cea din a. 1762 prin aceea, că Românii nici pe la a. 1733, nici pe la a. 1750 nu erau trecuți la unire în acele proporțiuni, în cari ni se prezintă în statisticile din acei ani, ei erau conscriși ca uniți fără voea lor numai de alții, anume de preoții sau protopopii lor; de unde a urmat, că la conscripțiunea din a. 1762, când n'au mai fost siliți, s'au declarat aproape toți ca gr.-orientali (neuniți).

*) A se vedé „Documente pentru limbă și Istoriă“ tomul I. pag. 246—252, de Dr. Ilarion Pușcariu.

ad b) pe nedrept se trage la îndoială valoarea și autenticitatea extractului statistic din a. 1762 pe motivul, că e numai *extract*, de care nu se scie din ce fel de conscripție a fost făcut. Adevărat că e numai *extract*, dară un *extract*, ca acesta, sau mai bine zis un sumariu al conscripțiunilor făcute nu se poate face fără să fi existat și specificațiile detaiate de pe comune. Acestea toate, servind de basă la desbaterile în Consiliul imperial, au provocat preainalta hotărîre a Mariei Therezia din 7 Sept. 1768 mai sus provocată, prin care s'a dat Românilor neuniți pe lângă anumite reserve episcop-administrator. Îndoiala sulevată aci asupra valorii actului putea fi indemn la cercetări ulterioare despre autenticitatea lui, mai ales că s'a indicat și isvorul, unde s'a aflat. — dară nici decît a-i trage la îndoială existența. Ca să cruțăm ori cui osteneala, avisăm mai de aproape pe cei ce se mai îndoesc asupra existenței acestui *extract* la „Fragmente din Istoria Romanilor“ tom. II pag. 179 Eudoxiu Hurmuzachi (trad. de I. Slavici), care cu provocare la conscripțiunea făcută în a. 1763 (recte 1762) arată numărul rotund 128,000 familii pentru neuniți, — același număr de familii neunite, ca în *extractul* publicat de mine.

La observarea D. canonic Dr. A. Bunea că numai o statistică tot din a. 1750 investită cu toate atributele autenticității, ce ar diferi de cea publicată de D-sa, ar pute trage la îndoială adevărul acestei din urmă — dacă aceasta obiecțiune e serioasă, numai atîta am de zis, că o astfel de statistică, care să poată convinge și pe D-sa despre temeinicia celor susținute de mine, cu anevoe se va pute aflu.

În fine Dl Dr. A. Bunea punându-se pe baza *extractului statistic din a. 1762*, pe care până aci l'a combătut, deduce din numărul mic al preoților uniți în scaunele săsesei nu numai micimea numărului neuniților, dară chiar și neesistența mai mult a unei biserici gr. or. Ca să dea un pond și mai mare afirmațiunilor D-sale, putea cu mai mult temei întreba, cum își poate închipui cineva o biserică neunită fără episcop? — căci preoți tot mai erau puțini, dară episcop nu! Acest argument are de fundament aceeași logică, de care se serviau factorii, cari pe timpul, de care se tratează cu tot prețul căutau să impună Românilor unirea. Acei factori au lucrat într'acolo, ca Românilor neuniți să nu li se mai dea episcop și prin urmare să nu mai aibă nici preoți; pre preoții, cari se sfințeau la episcopiiile vecine îi opreau și alungau din țară, — ca să poată dice, că biserica neunită nu mai există. De gol îi dă însă poporul român, care sta ca o stîncă de granit, de tot neaccesibil pentru unire. Aici s'au sciut ajuta prin conscripțiuni unilaterale neadeverate, cari tindeau a presenta aproape pe toți Românii a fi uniți. Aceasta se făcea așa, că dacă într'o localitate preotul primea unirea, toți locuitorii din aceea localitate se conscribau ca uniți. În urma reclamelor repetite ale Românilor neîndreptățiți, și în urma întreprinderii episcopatului sârbesc s'a pus capăt mistificărilor fără sfârșit; s'au întreprins conscrierea populațiunii române din Ardeal după confesiuni prin organe politice, cari au vrut să afle odată adevărul.

O atare conscripțiune, cari diferă atât de mult de conscripțiunile de mai nainte, este cea din 1762, al cărui extract s'a publicat de mine în Nr. I. al „Transilvaniei“.

De altcum toată discuțiunea nu mai poate avea altă actualitate, decât istorică, pentru-că — așa credem — nici Dl Dr. A. Bunea nu va voi, ca să devenim iară la starea din secolul al 18-lea.

Dr. Il. Pușcariu.

O CARTE DE PRIVILEGII PENTRU PREOȚII DELA BISERICA ST. NICOLAE DIN SCHEII BRAȘOVULUI.

Publicăm mai la vale, după o condică domnească din Bib. Academiei române, o carte de privilegii, din 1733 [7242] Decembre 21, dată preoților de la biserica Sf. Neculai din Brașov de *Constantin Mavrocordat — Voevod*, domnul Moldovii, prin care scutesce de darea goștinei 400 de oi ce numiții preoți le vor ține „în țara Domnii sale“. Această carte de scutire e cuprinsă — aproape în întregime — și în chrisovul aceluiași Voevod, din 1733 Septembrie 2¹⁾, dat pe seama bisericii Sf. Nicolae și prin care se confirmă privilegiile acordate bisericii într'un chrisov anterior de la *Gheorghe Ștefan Voevod*, domnul Moldovei, [1653—58]²⁾.

E de observat că data cărții de privilegii, pe care-o publicăm [1733, Dec. 21] — în contra acelei a chrisovului care-o amintesc [1733 Sept. 2] — e mai în concordanță cu data de 1733 Noem. 27, pe care *cronica bisericii* o dă ca termin de plecare „la Moldova, la Constantin Vodă“ a lui popa Stati și a lui Gheorghe Hârs, spre a înoi chrisovul prin care „avem să luăm 8000 aspri pentru praznicul hramului, și făcuse și preoților carte de 400 de oi ertate de goștină, adecă de oerit și atunci s'au pus și aceste la hrisov“.³⁾

Iată cartea din vorbă:

Io Costandin Nicolae voevod milostiiu bojiu gospodaru zemli Moldavscoi [Io Costandin Nicolae Voevod cu mila lui D-zeu Domn țerii Moldovei]. Seriem carte[a] Domnii măle rugătorilor noștri a patru preot[i] ce sânt lăcuitori la sfânta bisearic[ă] creștinească anume la Schie[le] lângă cetate[a] Brașovului⁴⁾ să fie volnici cu carte[a] Domni[ile] meale a-și ținea patru sute de oi aici în țeara Domnii meale, care fac de om câte o sută de oi. Și de la Domnia mea vor fi ertate aceale oi mai sus pomenite de banii goștinii; și păstorii ei vor fi la acele oi, vor fi ertat[i] de toat[e] dările și angariile or[i] cât[e] ar fi pe alt[i] în țeara Domnii meale, — ei nimurui nimic

¹⁾ Vedi-l în St. Stinghe, *Istoria bisericei Schéilor Brașovului*, Brașov, 1899, pp. 184—7.

²⁾ Ibidem, pp. 176—8.

³⁾ Ibidem, p. 123.

⁴⁾ Preoți la Sf. Nicolai în 1733 erau [v. Stinghe, o. c. p. 119]: Protopopul *Florea Baran* și preoții: *Radu* a lui Radu Tempea, *Tudor* al protopopului *Florea*, *Statie* al protopopului *Vasilie Grid* și *Ioan Lean*.

să nu dea. Intru aceia Dumnea-voastră boiar[i] și voi slujitor[i] și voi goștinăr[i], cari veți fi cu banii goștinii pă oile bărsănești, văzând carte[a] Domnii meale să le dați[i] bună pace; nimini nimic să nu-i supire, nici cai[i] lor de olac sau de podvozi să nu-i ia. Și măcar de s'ar întâmpla vre-o dat[ă] pentru goștină să dea și cei ce au carti iscălit[e], — iar carte[a] aciasta tot să s[e] ție în seam[ă] și să aibă bună pace: nimin[i] intru nimic mai mult să nu-i supere. Că cini să va ispiti a le face mai mult piste carte[a] Domnii meale, va fi de mare certare. Intr'alt chip n'a fi. Aciasta poruncim.

7242 [=1733] Die[hemvrie] 28.

A. Lăpădatu.

SCIINȚĂ, LITERATURĂ ȘI ARTĂ.

Repertoriu bibliografic

al producțiunii literare române din țeară pe anul 1901.

I. Literatura bisericească.

A. Scrieri teologice.

- Olariu, Dr. Iuliu*: Explicarea Psalmilor, ediț. I, form. 8°, pag. 245, prețul 2 cor. 50 fil.
Tip. diec., Caransebeș.
- Szmigelszki, Dr. V.*: Istoria legii vechi, ediț. I, form. 8°, pag. 436, prețul 7 cor. 60 fil.
Tip. semin., Blaj.

B. Cărți religioase.

- Ciaslov (Orologion)*, form. 8°, pag. 399, prețul 2 cor. Tip. archid., Sibiiu.
- Dariu Ioan*: Micul cântăreț în biserică, form. 16°, pag. 50, prețul 16 fil. Ed. libr. H. Zeidner, Brașov.
- Salba*: Mama sfântului Augustin, ediț. I, form. 8°, pag. 450, prețul 3 cor. Tip. sem., Blaj.
- Ucenescu George*: Versurile nașterii Domnului nostru Iisus Christos, ediț. IV, form. 16°, pag. 32, prețul 12 fil. Edit. libr. H. Zeidner, Brașov.
- Velovan I*: Istории biblice din Testamentul vechiu și nou, ediț. III, form. 8°, pag. 34, prețul 20 fil. Tip. diec., Caransebeș.

C. Cărți de administrație bisericească.

- Consistorul archidieceșan, Sibiiu*: Protocolul sinodului archidieceșei gr. or. rom. din Transilvania, 1900, form. 8°, pag. 188, prețul 1 cor. 20 fil. Tip. archid., Sibiiu.
- Consistorul diecesan, Arad*: Protocolul sinodului diecesan din Arad pe 1901, ediț. I, form. 8°, pag. 176. Tip. diec., Arad.
- Consistorul metropolitan, Sibiiu*: Protocolul congresului național bisericesc ort. întrunit în Sibiiu la 1/14 Oct. 1900, ediț. I, form. 8°, pag. 184, prețul 1 cor. 40 fil. Tip. archid., Sibiiu.
- Fundațiunea Gozsdu*: Analele, Tom. V, Fasc. II, An. 1901, form. 4°, pag. 37, prețul 1 cor. Tip. archid., Sibiiu.
- Șematismul Vener. cler al archid. metropolitane gr. cat. rom. de Alba-Iulia și Făgăraș pe an. 1900*, ediț. I, form. 8°, pag. 804, prețul 8 cor. Tip. semin., Blaj.

În presa periodică.

Organele noastre bisericesci s'au ocupat și în anul 1901 — ca și în anii precedenți — mai ales cu chestiuni de administrație bisericească, cari nu aparțin obiectului ce ne preocupă, și astfel nu le vom remarca la acest loc; iar scrierile de istorie bisericească le vom aminti la literatura istorică.

„*Biserica și Școala*“ (organul diecesei gr. or. rom. a Aradului, apare în Arad, odată pe săptămână, an. XXV, preț. K 10.—) a publicat în materie de literatură bisericească: predici de Ioan Nicorescu (Nr. 9—25. 27—43. 45. 47. 49—51), de Moise Popoviciu (10. 12. 14. 15. 17. 18. 20. 23. 29. 30. 31. 34. 39. 44. 48. 50), de Traian (17. 30. 31), de Mih. Păcățan (8), de Al. Muntean a lui Vasile (11), de Damaschin Medre (41), pastoralele episcopului I. Goldiș (13. 51), Nazarenismul și combaterea lui de Fr. Magier (43), Epistolele preotului bătrân (2. 5. 12. 17), Epistolele către preotul bătrân, de parochul Atanasie (20), Despre chemarea preotului, disertațiune de Gavril Cristea (11), Ceva din dreptul matrimonial, de Dr. P. Șpan (22. 23. 24. 25), Papalitatea și influința ei socială culturală, traducere (12. 14. 17. 19. 20. 21. 28), Patimile și moartea lui Iisus, traducere de I. Bugnar-Sălăuțanul (12—16).

„*Controla*“ (org. politic, apare de 2 ori pe săptămână în Timișoara, an. VII, preț. K 16.— pe an): Despre parochi [studiu canonic], (55—66).

„*Foaia Diecesană*“ (org. diecesei gr. or. rom. a Caransebeșului, apare în Caransebeș, odată pe săptămână, an. XIV, preț. K 10.— pe an): Uniunea Românilor din Transilvania cu biserica rom. cat. sub împăratul Leopold I (1—7), Pastorală a P. S. S. episc. N. Popea (51), Observări critice la opul „Metropolia Românilor ortodoxi din Ungaria și Transilvania, etc. de Dr. Il. Pușcariu, — de Dr. P. Ionescu (8—10), Observări la răspunsul P. C. Sale Dr. Il. Pușcariu (23. 24. 26—29), Exortatie de Sinesie Bistrean (19), Predică de V. B. H. (36), Argumentul cosmologic, pentru existența lui Dumnezeu, — după „Candela“ (17—26), Isus Christos, cu cuvintele s. scripturi, textul dela Neamțu (38—52), Nascerea lui Isus (50—52).

„*Telegraful Român*“ (org. archidiecesei gr. or. din Transilvania, apare de 3 ori pe săptămână în Sibiiu, an. XLIX, preț. K 16.— pe an) a publicat în materie de literatură bisericească: Biserica și școala, de Dr. Iosif Blaga (42—43), din dreptul canonic extern și intern, de Dr. Petru Șpan (76—79), Sistemul bisericilor ortodoxe autocefale (112—121).

„*Unirea*“ (org. metropoliei gr. cat. rom. din Ungaria și Transilvania, apare odată pe săptămână în Blaj, an. XI, preț. K 10.—), a publicat în materie de literatură bisericească: Religione, Națiune, de E. (18), Necesitatea religiunii în societate, disertație de Dr. Victor Bojor (49—51).

II. Literatura școlară.

A. Scrieri pedagogice.

- Borgovan, V. Gr.*: *Ionel*, ediț. I., form. 8°, pag. 502, prețul cor. 2. Tip. „Aurora“, Gherla.
- Conda Petru*: *Drepturile și datorițele învățătorilor conf. rom.*, ediț. I, form. 8°, pag. 173, prețul 3 cor. 50 fil. Tip. W. Krafft, Sibiiu.
- Pîpoș, Dr. P.*: *Metodica*, ediț. III., form. 8°, pag. 308, prețul 3 cor. Tipogr. „Minerva“, Orăștie.
- *Plan de învățământ*, ediț. I., form. 8°, pag. 60, prețul 60 fil. Tip. semin, Blaj.
- Reuniunea inv. din diecesa Aradului*: *Protocolul adunării generale a XI-a*, form. 8°, pag. 124, prețul 40 fil. Tip. dieces. Arad.

B. Scrieri didactice.

- Barbu, Dr. P.*: *Catechism*, ediț. III., form. 8°, pag. 64, prețul 40 fil. Tip. diec. Caransebeș.
- „ *Istoriele bisericesci*, ediț. II., form. 8°, pag. 64, prețul 30 fil. Tip. diec. Caransebeș.
- Bogdan Nicolau*: *Manual de l. maghiară pentru cl. I. gimn., reală și civilă, partea I*, form. 8°, pag. 112, prețul 1 cor. Ed. libr. H. Zeidner, Brașov.
- „ *Manual de l. maghiară pentru cl. II. gimn., reală și civilă, partea II*, form. 8°, pag. 104, prețul 1 cor. Ed. libr. H. Zeidner, Brașov.
- Chelariu George*: *Curs elementar de botanică și zoologie pentru clas. infer. a școal. medii, partea II*, (ilustr.), form. 8°, pag. 190, prețul 2 cor. Ed. libr. H. Zeidner, Brașov.
- „ *Catechism de mijloc*, ediț. XIII, form. 8°, pag. 87, prețul 40 fil. Tip. dieces. Gherla.
- Dariu Ioan*: *Carte de cântece pentru tinerimea școlară*, (ilustr.), form. 16°, pag. 176, prețul 50 fil. (rec. „Gaz. Trans.“), Ed. libr. H. Zeidner, Brașov.
- „ *Curs practic de l. maghiară pentru școlile populare, partea II*, form. 8°, pag. 95, prețul 60 fil. Tip. archid., Sibiiu.
- „ *Geografia patriei și Elemente din Geografia universală*, ediț. VI, form. 8°, pag. 96, prețul 60 fil. Tip. Ciurecu, Brașov.
- „ *Gramatica română pentru școlile populare*, ediț. V, form. 8°, pag. 80, preț. 50 fil. Tip. Ciurecu, Brașov.
- „ *Istoria patriei și Elemente din istoria universală pentru școal. pop.*, ediț. V, form. 8°, pag. 80, prețul 50 fil. Ed. libr. H. Zeidner, Brașov.
- Grofșorean Iuliu și soții învățători*: *Carte de citire pentru elevii cl. II*, ediț. I, form. 8°, pag. 80, prețul 40 fil. Tip. diec. Arad.
- Hodoș, E.*: *Întâia carte de scriere și citire*, ediț. II, form. 8°, pag. 70, prețul 50 fil. Tip. diec., Caransebeș.
- „ *Manual de l. română: Elemente de stilistică și poetică și carte de citire*, ediț. I, form. 8°, pag. 240, prețul 3 cor. Tip. diec., Caransebeș.
- „ *Manual de l. română: Elemente de istoria literaturii*, ediț. V, form. 8°, pag. 156, prețul 2 cor. Tip. diec., Caransebeș.
- Negrușin, I. F.*: *Manual de stilistică pentru cl. IV. gimn., preparandii, etc. și pentru privați*, ediț. III, form. 8°, pag. 288, prețul 2 cor. 60 fil. Tip. W. Krafft, Sibiiu.
- „ *Stilistica practică sau reguli și exemple pentru tot felul de epistole*, ediț. III, form. 8°, pag. 95, prețul 80 fil. Tip. W. Krafft, Sibiiu.
- Petri Vasile*: *Nou abecedar românesc*, ediț. XIV, form. 8°, pag. 96, prețul 50 fil. Tip. Iosif Drotleff, Sibiiu.
- Pîpoș, Dr. P.*: *Psihologia*, ediț. II, form. 8°, pag. 196, prețul 2 cor. 40 fil. Tip. „Minerva“, Orăștie.
- Pop, Dr. Nicolau*: *Geografia Ungariei și Elemente din geografia generală pentru școal. pop., îndreptată de Vasile Goldiș, cu harta Ungariei și mai multe ilustrațiuni*, ediț. IX, form. 8°, pag. 72, prețul 50 fil. Ed. libr. H. Zeidner, Brașov.

- Popovici Ioan*: **Istoria universală pentru școalele civile și superioare de fete**, trad. după A. Márki, form. 8°, pag. 163, preț 2 cor. Tip. archid., Sibiiu.
- Rășu, Dr. I.*: **Poesia idilică**, ediț. I, form. 8°, pag. 80, preț 1 cor. Tip. semin., Blaj.
- Șpan, Dr. Petru*: **Povești pentru anul prim școlar**. Lecțiuni după treptele formale, form. 8°, pag. 72, preț 1 cor. Tip. archid., Sibiiu.
- Szövényi, B.*: **Manual de geografie pentru elevii din școalele populare**, ediț. II, form. 8°, pag. 100, preț 70 fil. Tip. diec. Caransebeș.

C. Programe școlare.

- Anuarul XXXVII al gimn. mare public român gr.-or. din Brașov pe an. 1900/1901.** de *Virgil Onițiu*, form. 8°, pag. 242. Tip. Ciurecu, Brașov.
- Anuarul școlii comerciale super. gr.-or. rom. din Brașov pe an. școl. 1900/1901**, de *Arseniu Vlaicu*, form. 8°, pag. 140. Tip. Ciurecu, Brașov.
- Anuarul școlii capitale rom. ort. orient. din Săliște pe anul școl. 1900/1901** de *Dumitru Lăpădat*, form. 8°, pag. 27. Tipogr. archid., Sibiiu.
- Programa gimnas. super. gr.-cat. din Blaj pe an. școl. 1900/1901** de *Directorul gimnasiului*, form. 8°, pag. 176. Tip. semin., Blaj.
- Programa XXV-a a gimn. publ. gr.-or. rom. din Brad pe an. școl. 1900/1901** de *George Părcu*, form. 8°, pag. 65. Tip. archid., Sibiiu.
- Programa XVII a institutului teol.-ped. al archid. gr.-or. rom. trans. în Sibiiu pe an. școl. 1900/1901** de *Dr. Eusebiu R. Roșca*, form. 8°, pag. 82. Tip. archid. Sibiiu.
- Programa XV a școlii civile de fete cu internat și drept de publicitate a Asociațiunii pentru lit. rom. și cult. pop. rom. pe an școl. 1900/1901**, de *Dr. Vasile Bologa*, form. 8°, pag. 82. Tip. archid., Sibiiu.
- Raportul al XXXVIII-lea al gimn. sup. fundațional din Năsăud pe an. școl. 1900/1901** de *Ioan Gheție*, form. 8°, pag. 126. Tip. Carol Usallner, Bistrița.

În presa periodică.

„*Biserica și Școala*“ (u. s.): Organizația școalelor noastre (38—42. 44—46).

„*Controla*“ (u. s.): Datorința mamelor române, de A. Badescu (4—7. 9. 11. 13).

„*Drapelul*“ (org. național și politic, apare de două-ori pe săptămână în Lugos, an. I., preț. K 12— pe an), a publicat în materie de literatură școlară: Preoții și învățătorii nostri, de V. O. (86—87).

„*Foaia Diecesană*“ (u. s.): Cestiunea examenelor, de Ioan Marcu (27—28), Alegerea materiei pentru nobilitarea sentimentelor — după Dr. W. Rein, etc. de G. Joandrea (30—33), Din istoria școalelor noastre, de V. Babeș (43).

„*Foaia Școlastică*“ (org. Reuniunii învăț. gr.-cat. din archidieceasa de A. Iulia și Făgăraș, an. III, preț. K 6—, apare în Blaj, de 2-ori pe lună): Cultura sentimentului estetic în școala populară (5. 6), Ioan Enric Pestalozzi, de I. R. (7. 8. 13.), Cum să se predea geografia, de E. Câmpcean (21. 22), Ionel sau „Educația unui bun copil”, de V. Gr. Borgovan (11—16), Preoții și învățătorii nostri, de E. Sabo (23. 24), Câțiva învățători și câteva școli vechi, de tv. (12), Instrucțiunea repetițională economică pentru adulți, de V. Stefanica (18. 19).

„*Telegraful Român*“ (u. s.): Conferențele învățătoresci (42—47), Care este metodel cel mai bun pentru a desvolta în școlari simțul religios-moral? — de D. A. Mosora (80—84).

„*Tribuna Poporului*“, (ziar politic, apare în Arad, de 5-ori pe săptămână, an. V., preț. K 20— pe an): Cum ar trebui aleasă și redusă materia de învățământ pentru-ca școala poporală să-și ajungă scopul său, de Nicolau Băiaș (2. 7. 12. 17. 21), Probleme actuale în instrucție și educație, de Iulia Groșorean (21. 26. 31).

III. *Literatura frumoasă.*

A. *Poesii.*

Băilă Ioan: Pe sub *Arini*, poesii, ediț. I, form. 8°, pag. 64, prețul 1 cor. Tip. W. Krafft, Sibiiu.

Cunțan Maria: Poesii, ediț. I, form. 8°, pag. 76, prețul 1 cor. 50 fil. Tip. „Minerva“ Orăștie.

Hodoș E.: Câteva poesii de *M. Eminescu* („Biblioteca Noastră“), ediț. I, form. 8°, pag. 48, prețul 28 fil. Tip. diec., Caransebeș.

În presa periodică.

„*Drapelul*“ (u. s.) a publicat poesii: de Ghi-o-cel (49), de Iovi (60), de *M. Cioban* (92. 102).

„*Familia*“ (foaie beletrist. și soc. ilustr., an. XXXVII, apare în Oradea mare, odată pe săptămână, pr. K 16— pe an.), a publicat poesii de *Maria Cioban*, *Maria Cunțan*, *Maria Baiulescu*, *Elena din Ardeal*, *St. O. Iosif*, *Octavian*, *V. E. M.*, *V. B. Muntenescu*, *Sorin*, *Ion Gorun*, *Emilian*, *Ios. Vulcan*, ș. a., cum și numeroase poesii de *G. Coșbuc*, *Carmen Sylva*, *N. Radulescu-Niger*, *T. Șerbănescu*, *Smara*, *Petru Vulcan*.

„*Foaia Poporului*“ (foaie poporală săptămânală, apare în Sibiiu, an. IX, preț. K 4— pe an), poesii de *Ascanio*, *I. Căndea*, *I. Șoneriu*, etc.

„*Gazeta Transilvaniei*“ (ziar politic cotidian, apare în Brașov, an. LXIV, preț. K 24— pe an), a publicat poesii: de *Z. Bârsan* (10. 32. 38. 50. 68. 74. 84. 210. 216. 228. 287), de *Andrieu Bârsean* (26), de *Ecaterrina Pitiș* (50. 122), de *St. O. Iosif* (74), de *Puricescu* (239. 245. 261. 272).

„*Poporul*“ (foaie economică săptămânală pentru popor, apare în Budapesta, an. VIII, preț. K 3— pe an), a publicat traduceri din *Kisfaludy* (pag. 60. 157. 172. 189. 205. 222. 286. 349. 366. 381. 396. 413. 446), de *Dionisie Stoica*, și alte poesii.

„*Revista Ilustrată*“ (foaie enc. lit. ilustr., apare în fiecare lună de două ori, în Șoimuș, an. IV., pr. K 4—), a publicat poesii de *Emilian*, *S. P. Simon*, *P. Turcu*, *Al. Aciu*, *Porumbel*, *I. Encescu*, *I. Turdean*, *Veronica din Selagiu*, *Viorescul*, ș. a.

„*Telegraful Român*“ (u. s.): Dorul, de *Seb. Stanca* (107).

„*Tribuna*“ (ziar pol., apare în Sibiiu de 5-ori pe săptămână, an. XVI, pr. K 28— pe an), a publicat a) în foaia principală poesii de *M. Cioban* (165. 166), de *Octavian* (Nr. 209) ș. a.

b) în „*Tribuna literară*“: poesii de Elena din Ardeal (1. 22. 47. 167. 199. 239), de V. E. M. (9. 19. 22. 42. 70. 84. 136. 146. 167. 239), de Octavian (37. 57. 62. 65. 75. 94. 108. 127. 132. 149. 158. 167. 239), de Traian Mihaiu (52. 62. 65. 75. 233), de Nicu Dracinschi (79. 149. 191. 190), de Al. Aciu (89. 108. 218. 228. 239), de Al. V. Alvescu (127. 146. 153. 175. 190. 233), de Delamara (32. 47. 62), de Maria Cioban (239), de Maria Cunțan (239), de Alexandru Vasilie, Victor Bontescu, Alax, Ascanio, Emil Sabo, C. Berariu, Maria G. Popovici, I. Gorun ș. a.

„*Tribuna Poporului*“ (u. s.), a publicat: poesii de Titu (1), de Ri-VI (5), Maria Cunțan (27. 48. 94. 129), Iosif Stanca (241), Z. Bârsan (230), Suciu Silviu (41), G. Coșbuc (61. 95), St. O. Iosif (91. 94. 95. 117. 127. 130. 230), Maria Cioban (92. 95. 96), Al. Muntean (95. 215. 224. 233), Paul Felnean (106), Lena Magdu (117), I. M. E. (117. 143), Al. V. Alvescu (152), Ioan Tripa (166. 180. 195), Ioan Trif (185), Al. Aciu (227. 233. 239. 241), Elena din Ardeal (241); iar poesii populare (3. 7. 12. 17. 21. 26. 31. 36. 41. 46. 51. 56. 61. 64. 69. 74. 78. 83. 88. 101. 106. 111. 116. 121. 126. 131. 136. 140. 145. 148. 157. 161. 170. 175. 180. 185. 190. 195. 210. 219. 229. 234. 239).

„*Unirea*“ (u. s.), a publicat: poesii de: V. B. Muntenescu (1), de Emilian (2), de I. C. Domșa (15), de I. Agârbicean (15. 22. 35).

B. *Literatura dramatică.*

Țințar N.: Ileana Cosinseana, piesă teatrală, ediț. I, form. 16°, pag. 56, prețul 30 fil.
Tip. „Aurora“, Gherla.

În presa periodică.

„*Drapelul*“ (u. s.) a publicat: Clopoțelul fermecat, după Henriette Schmidt, de Nicolau Băiaș (97. 98).

„*Familia*“ (u. s.): N. Radulescu-Niger: Iubire, piesă în două acte în versuri (26—30). Alfred de Musset: Să nu te joci cu jurământul, Comedie în 3 acte, traducere de Lucian Bolcaș (45—52), ș. a. traduceri.

„*Foaia Poporului*“ (u. s.): Fata bătrână, de Iulian de Vale (3), Alegerile, de I. G. (18. 19), Despre sărbătorile femeesci, de Ioachim Popa (22), Despre vinars și urmările triste ale vinarsului, de I. Toduț (26), Țăranii nostri, piesă populară în 3 acte, de N. Macoviștean.

„*Revista Ilustrată*“ (u. s.): Caprițiu, comedie într'un act de Alfred de Musset, localisată de G. Nistor (51—53. 61. 68. 69. 75. 76. 83. 84. 91. 92. 93), Aman sau Jom Purim, tragedie, traducere în versuri, de S. P. Simonu (121. 122. 143. 144. 145. 155. 156. 157. 167—169. 187. 188. 198. 199.).

„*Telegraful Român*“ (u. s.): Hanibal și Scipio, traducere de Sebastian (130—133).

„*Tribuna literară*“ (u. s.): dramă în două acte pentru tineri de Marcellin Moreau, traducere de I. Prodan (42. 47. 52. 57. 62. 70. 75. 79. 84. 89).

„*Tribuna Poporului*“ (u. s.), Păharul cu otravă, piesă teatrală localisată de Petru Russu (152).

„*Unirea*“ (u. s.). La anul nou de G. (1).

C. *Novele, Schițe, etc.*

Chitul Titu: **O fată de tarabostos**, tom. I, ediț. I, form 8°, pag. 270, prețul 1 cor. 50 fil. Tip. dieces., Gherla.

„**O fată de tarabostos**, tom. II, ediț. I, form. 8°, pag. 268, prețul 1 cor. 50 fi. Tip. diec. Gherla.

Sorcovă: **Clipe de repaus**, ediț. I, form. 8°, pag. 208, prețul 2 cor. Tip. Murășanu, Brașov.

În presa periodică.

Dintre numeroasele novele, schițe și alte asemenea mici scrieri în proză, apărute în 1901 în foile noastre, remărcăm partea preponderantă a celor originale.

„*Activitatea*“ (diar politic, apare în Orăștie, odată pe săptămână, an. I., preț. K. 8— pe an), a publicat: Nuvelă de Ionel dela Jiu (17), Unui amic, scrisori din grădină, de C-A-I-N (29. 33. 40), Paradoxe, de Sirius (35).

„*Drapelul*“ (u. s.), a publicat: Clipe de repaus, de Sorcova (3. 6. 8. 10. 14. 17. 21. 26. 27. 30. 31. 36. 43. 46. 47. 54. 66. 67. 80. 81. 89), de Delainimă (11), Acorduri, de Liana (9. 18. 22. 28. 33. 63), Schițe de Buisuoc (15), de Spuneverde (16. 24. 29. 53. 91), de Nips (94. 95), de P. Bandu (19. 20), de Bil-A-Zam (32), de Crainic (37), de Frunză (41), Popa Sandu, de S. . . . (102), Curier balnear, de Dr. A. M. Pop (44), Schițe, de Bleucă (48), de E-l-i (50), de N. Ținc (90. 92), de Solomonariu (64. 65. 100, 101), de Lida (68), de I. (70), de Prichindel (76), de v-t-r (86. 87. 93).

„*Familia*“ (u. s.), a publicat novele, schițe, piese, călătorii, de V. R. Buticescu, Elena din Ardeal. Margareta Moldovan, V. E. M., N. Radulescu-Niger, Radu D. Rosetti, Stelian Russu, Simin, Sorcova, etc. etc.

„*Foaia Poporului*“ (u. s.): Novelă din popor, de Victoria I. Goga.

„*Gazeta Transilvaniei*“ (u. s.) schițe, etc. de Z. Bârsan (34. 74. 84. 100. 127. 128. 157. 158. 161. 205. 219. 220. 221. 223), de Sex-Til (98. 108), de V. Cioflec (178), de Oniță (183), de Puricescu (204).

„*Revista Ilustrată*“ (u. s.) de Gizela Ghiurgoviciu, Alexandru Țintariu, Enea P. Bota, Porumbel, G. Simu, Antoniu Pop, I. N. Pop, Ioan Popa, P. Tureu, St. V. Velcean, ș. a.

„*Tribuna*“ (u. s.): Călugarul, novelă de Emilian (2. 3. 5. 8—10. 12. 14. 15—21. 23—25), Dragoste improcesuată, de Delamara (32. 34), Fără noroc, de Delamara (51—53), Miriam, roman de Jaques Vicent, traducere (67—69. 71. 73. 75—79. 83. 85. 90—92. 97. 99—102. 104—111. 114. 116—119. 121. 122. 125. 127—133).

„*Tribuna literară*“ (u. s.), schițe de Ascanio (1. 62), Dintr'un jurnal de bord, de Jean Bart (4. 113), Nuvele, etc. de Margareta Moldovan (14. 19. 94. 98. 103. 108. 113. 175. 223. 239), de V. C. Osvadă (27. 239), de Octavian (47. 52. 103. 62. 122), de V. E. M. (57. 65. 136. 141). În Aquin-

cum, impresii, de Tiriplic (84), de Ileana (103), de Th. Cornel (158. 162. 167. 170. 209. 214 223), La mormântul lui Bărnuf, de un pelerin (214).

„*Tribuna Poporului*“ (u. s.): Ramura de liliac, nuvelă, de Quida (212—214. 216—218. 220—223. 225. 226).

„*Unirea*“ (u. s.): Icoane, de Al. Ciura (Simin) (1. 2. 5. 8. 9. 10. 14. 25. 33. 44), din inimă, de Emilian (4. 15), Din trecut de Alfus (14. 16. 42), etc.

D. Istoria literaturii, critică, etc.

Alexi Theochar: **Dicționar germano-român pentru școală și conversațiune**, ediț. V, form. 8°, pag. 352, preț 3 cor. 60 fil. Rec. „Bukowinaer Rundschau“ 1901/3747, „Rumänischer Lloyd“ 1901/4319. Ed. libr. H. Zeidner, Brașov.

Cristea, Dr. Elie: **Proverbe**, ediț. I, form. 8°, pag. XXIV+279, preț 1 cor. Tip. archid. Sibiu.

Pop Gavril: **Dicționar mitologic**, ediț. I, form. 8°, fasc. I, II și III 40 fil, fasc. IV 20 fil. Tip. semin., Blaj.

În presa periodică.

Scrieri critice și de istoria literaturii, recenziuni, etc., apoi studii literare și etimologice au publicat:

„*Controla*“ (u. s.): Musica la Români, de A. Badescu (94—96).

„*Drapelul*“ (u. s.), Sorcovă, Clipe de repaus, dare de seamă de V. B. (71).

„*Familia*“ (u. s.) a publicat: Dece ani de mișcare literară în Transilvania de Ilarie Chendi (1—8), Despre Coșbuc (1), Amintiri despre Eminescu, de Vlahuță (6), „Romanul căsnicieii“ și „Străin în țara lui“, romanuri de Radulescu-Niger, raport prezentat Academiei Române, de Iosif Vulcan (18), Novele (trei volume) de Nicu Gane, raport prezentat Academiei Române, de Ios. Vulcan (21). Străbunii, roman, de L. Dauș, dare de seamă de Ios. Vulcan (38). Idei referitoare la înființarea teatrului nostru, de Vasile Goldiș (28). Mișcarea teatrală la noi în anul 1900, de Vasile Goldiș (29. 30. 31). Teatrul ca mijloc al culturii de Ioan Budișanu (31). În chestiunea limbei literare, răspuns dlui Duiliu Zamfirescu, de Ilariu Chendi (32. 33). Un capitol din activitatea diaconului Coresi, disertațiune, de Nicolae Sulică (34—37). Călimdarul Poporului (an. 17), aprețiere de E. Doda (43). Studiul frumosului, de Dr. Dimitrie Magdu (44. 47. 48. 50), etc.

„*Gazeta Transilvaniei*“ (u. s.): Jocul „Romana“, de e (22), Crisa literară, de fulmen (25), Cuvântări, rostite la mormântul lui Grigore Maior și date biografice (27. 30. 32), Jubileul lui Caragiale, de Z. Bârsan (36), Însurare, notiță de Nicolae Sulică (39. 40. 41. 42. 43. 45), Curier parisian de Sex-Til (46—49. 51. 76), Cel mai vechiu monument profan de limbă românească, de N. Sulică (282. 283. 285. 286), Diplome maramureșene, Dr. Ioan Mihályi, dare de seamă (47), Poe, de Dr. Aurel Șt. Șuluțu (77), Ce cetim noi Români, de Delaletca (222), Note și discusiuni despre: „Însurare“, replică, de Dr. S. Pușcariu (79—83), Agricultura în viața și

graiul Românilor, de N. Sulică (284), Iarăși „Însurare“, răspuns dlui S. Pușcariu, de N. Sulică (90—93. 95—98. 101—104. 106—110), Detractorii literaturii, de Dr. Aurel St. Șuluțu (97), Artiștii literari, de Dr. Aurel St. Șuluțu (130), Patriarhale, de St. O. Iosif, dare de seamă, de Sextil Pușcariu (148—150. 152—156), Coresi scriitor sau tipograf? — de N. Sulică (191—193. 195—198. 202. 208. 209. 211. 213—215. 217. 218).

„*Revista Ilustrată*“ (u. s.): „Doina în Ardeal“, (15—17), de Simion P. Simonu, etc.

„*Transilvania*“ (org. Asociațiunii pentru literatura rom. și cultura pop. rom., apare în Sibiu în 10 numere pe an, an. XXXII, pr. K 10— pe an) a publicat: Biblioteca populară a Asociațiunii, modalitatea continuării ei, propunere făcută în secțiuni, de Andr. Bârseanu (Nr. VI—VII), Din estetica tragicului, (Discuțiune de pe terenul dramaturgiei), de Dr. Iosif Blaga (Nr. V), Iancsó Benedek în „Századok“ din 1901 fasc. 2. asupra publicațiunilor lui Xenopol și Darvai, de (nt), în Nr. II, Literatura noastră bisericească și școlară în anul 1900, de Dr. Ioan Stroia (VIII), Literatura noastră științifică în 1900, de Arseniu Vlaicu (VIII), Numele „latin“ (Studiu filologic), de At. Marienescu (III), Metropolia Românilor ortodoxi din Ungaria și Transilvania, de Dr. Il. Pușcariu, aprețiere, de redacție (IV), Prelegerile economice în despărțăminte Asociațiunii, de R. Simu (X), Repertoriu bibliografic al producțiunii literare române din țeară pe an. 1900 (VI—VII); afară de aceste numeroase dări de seamă și recenzii asupra publicațiunilor apărute în 1900 și 1901.

„*Telegraful Român*“ (u. s.): Dor și jale — de D. Stoica (63—65), Clipe de repaus, de Sorcova, recenziune (116).

„*Tribuna*“ (u. s.), Dr. Olariu: Răspuns la „Lămurirea“ dlui S. Popescu. Deslășire, de S. Popescu (4. 5. 6). Când a compus Andreiu Mureșan „Deșteaptă-te Române“, de Ios. St. Șuluțu (7), Petru Barbu. Bobârnaci. Reflexiuni, de Sim. Popescu (7. 8). Diplome maramurășene. Dare de seamă, de Vas. E. Meșter (49). Originea cuvântului valach, de Dr. Dimitrie Magdu (68. 70. 72. 73. 75. 76. 78. 79. 81. 85. 90. 96. 99). Cuvântul valah, de Ios. Popovici (214).

„*Tribuna literară*“ (u. s.): Reflexiuni botanicului, de un profesor (4). Duplicitate literară, de Sincer (9). Gyászkirály, Roman de Péterfy T. Critică de Margareta Moldovan (47). Patriarhale, de St. O. Iosif, dare de seamă, de Saul (94). Manual de stilistică, de I. F. Negruțiu, recenziune, de Elso (132). Poesii de Maria Cunțanu, dare de seamă, de Saul (141). „Inocențiu Klein“, de Dr. Augustin Bunea, la Academia Română (146). „Pe sub arini“, de Ioan Băilă, critică, de ct (158). Momente, de Caragiale, dare de seamă, de Saul (209). Cele din urmă poesii, de Radu Rozetti, dare de seamă, de Saul (219). Nascerea Domnului, de Ana Florea (239).

„*Unirea*“ (u. s.). Notițe literare, de G. Precup (10. 11). Un scriitor din Maramurș, de Dr. E. Dăianu (34. 35. 38. 52). Cărți românesce și cărți străine, de Peregrin (47).

E. Scrieri populare.

Alexandria sau viața, faptele și întâmplările lui Alexandru cel mare, ediț. II, form. 8°, pag. 144, prețul 60 fil. Tip. și ed. Ciurecu, Brașov.

Bochiș Ioan: Cursele diavolului, ediț. I, form. 8°, pag. 266, prețul 1 cor. 20 fil. Tip. diec. Gherla.

„**Periculoși pentru Stat**”, ediț. I, form. 8°, pag. 71, prețul 50 fil. Tip. diec., Gherla.

Bogdan, Th. A.: Balade alese, („Biblioteca Săteanului“ Nr. 1), ediț. I, form. 8°, prețul 20 fil. Tip. A. Baci, Bistrița.

„**Colinde** („Biblioteca Săteanului“ Nr. 2) ediț. I, form. 8°, prețul 20 fil. Tip. A. Baci, Bistrița.
Dariu Ioan: Carte de cântece diverse (cu câteva portrete), form. 16°, pag. 256, prețul 50 fil., rec. „Gaz. Trans.“ Ed. libr. H. Zeidner, Brașov.

Hodoș E.: Cinci povestiri („Biblioteca noastră“) ediț. I, form. 8°, pag. 64, prețul 28 fil. Tip. diec., Caransebeș.

Pop Reteganul, I.: Povestiri din viața țăranilor români (broșura II din „Biblioteca populară“ a Asociațiunii pentru lit. rom. și cult. pop. rom.), ediția I, form. 8°, pag. 63, prețul 20 fil. Tip. archid., Sibiu.

În presa periodică.

„**Bunul Econom**“ (organ. al Reuniunii economice din Orăștie, apare în Orăștie, an. II., preț. K 4— pe an), a publicat cu deosebire în adausul său „**Spicuri literare**“ (ce au apărut numai în sem. I) diferite subiecte populare, parte originale, parte reproduse din clasicii nostri din România, parte traduceri din l. germană etc.

„**Familia**“ (u. s.), a publicat numeroase scrieri din popor: Doine, de N. Firu, M. B., Vasile Sala, Balade populare, de T. A. Bogdan și Vasile Sala, Snoave, de I. Encescu, Chiuituri, de Selban, Ghicitori, de Ch. Țapu, apoi legende, superstiții, credințe deșerte, descântece și farmece, etc.

„**Foaia Poporului**“ (u. s.). A publicat numeroase poezii populare aproape în toate numerele de peste an, apoi balade, legende și colinde, cum și snoave, datini, obiceiuri și credințe populare.

„**Gazeta Transilvaniei**“ (u. s.). Povești, de Antoniu Popp (38. 145. 174). Moș Ilie și Vlădica, de Z. (44). Povești, de Ioan Pop-Reteganul (105. 111. 116. 122), cum și poezii populare, snoave și alte scrieri în proză.

„**Revista Ilustrată**“ (u. s.). T. A. Bogdan a publicat: descântece, legende, anecdote și colinde (2. 5. 6. 9. 12. 14. 23. 24). Gavril Bodnariu: povești și fabule (6. 14). Petruțiu: poezii populare, snoave, etc. (1. 3. 4. 8. 11), H. Țințariu (3), Maria din Câmpie (13. 14), A. B. (18), D. S. Țigărean (10), I. Popa (7).

„**Tribuna Poporului**“ (u. s.). Cum s'a arătat la rubrica „**A. Poezii**“ a publicat mai multe poezii populare; afară de aceste a mai publicat snoave și povești, între cari amintim: Prietinie și după moarte, poveste din popor, de Traian Georgescu (136. 140. 145). Cei trei slugi, poveste (190), etc.

IV. Literatura istorică.

Ardelean George: Istoricul episcopilor nouă, studiu istoric, ediț. I, form. 8°, pag. 174. Tip. archid., Sibiu.

Ivan Nicolau: O pagină din lupta noastră pentru existență, form. 8°, pag. 223, prețul 1 cor. (Retipărire din „Telegr. Român“). Tip. archid., Sibiu.

Popoviciu, Dr. George: **Uniunea Românilor**, ediț. I, form. 8°, pag. 252, preț 2 cor. 50 fl.
Tip. diec., Caransebeș.

În presa periodică.

„*Activitatea*“ (u. s.). Spicuri istorice (9). Expediția nordică a Transilvănenilor din suta XVII, de Laviniu (13. 14. 15).

„*Drapelul*“ (u. s.). File din trecut, de Dr. V. Branisce (14—16. 18—20. 22. 44. 47. 48. 55. 56. 61—64. 73—77. 79). În memoria lui Vasiliu Maniu, de Omega (25). Andreiu Mureșan, schiță biografică, de Iosif St. Șuluțu (7). File comemorative, de Dr. V. Branisce (40). Din vremile trecute, de Omega (42. 45).

„*Foaia Diecesană*“ (u. s.). Din Istoria Bănătului Severin. Partea III, (2. 3. 6. 7. 12. 15. 17. 18. 44—49).

„*Foaia Poporului*“ (u. s.), a publicat mai multe biografii istorice, de Silvestru Moldovan.

„*Gazeta Transilvaniei*“ (u. s.). Iubileul Reuniunii femeilor române din Brașov (26. 28. 29. 30). Világos—Siria în August 1849, de Teofil Frâncu (68). O miie opt sute de ani dela prima expediție a lui Traian contra Daciei (schiță istorică), de Iuliu Morariu (89). Tricolorul românesc, notiță, de Constantin Berariu, reproducere (94. 100).

„*Revista Ilustrată*“ (u. s.). „Creștinism și Românism“, de S. P. Simonu (18—24).

„*Telegraful Român*“ (u. s.). Din trecutul și prezentul comunei Petroșeni, de Avram Stanca (6—10). „Episcopiile nouă“, de George Ardelean (13—35). Din trecut, de Dr. Atanasiu Marienescu (118—122). Din trecut, de Iosif Olariu (135—137).

„*Transilvania*“ (u. s.). Românii la gimnasiul latino-cat. din Bistrița, 1729—1779, de Virgil Șotropa (1). Schițe istorice din anul 1860, de At. Marienescu (1). O legendă care se stinge, sau: Genealogia completă a Huniadesilor, de Iosif St. Șuluțu (2). Num roman dela Teodosie cel mare, 379—395 d. Chr., de At. Marienescu (2). Material istoric privitor la alungarea Românilor din satele săsești, comunicări, de Nic. Togan (3). Archivele bisericilor românești, de Ios. St. Șuluțu (3). Moartea Huniadesilor, de Ios. St. Șuluțu (4). „Supplex Libellus Valachorum“ în traducere, de Dr. E. Dăian (5). Originea Românilor, de Ios. St. Șuluțu (8). Statistica Românilor din Transilvania în anul 1750, făcută de vicariul episcopesc Petru Aron, și publicată de Dr. Augustin Bunea (9). Tricolorul românesc, de Ios. St. Șuluțu (10). Cum s'a născut limba românească în Dacia, de Dr. At. Marienescu (10).

„*Tribuna*“ (u. s.). Un capitol din „Monografia parohiei și protopopiatului gr. cat. român al Sibiiului“, de Nicolau Togan (86. 87. 88. 89. 90). În memoria grănițerilor, conferență, de Vasile Măruț (194. 195).

„*Tribuna Poporului*“ (u. s.). Ilariu Chendi: Trădătorii lui Horia (28. 29). S. Secula: Familia Hunyadeștilor (37). Ilie Minea: Pacea și literatura universală (54. 55.) și Notiță istorică (76. 77).

„*Unirea*“ (u. s.). Documente comunicate din arhiva episcopiei de Orade, de Dr. I. Ardelean (2—8. 28. 29. 32. 40—43. 45—50. 52). Episcopul Ioan Lemény (28—31. 33). Un document vechiu dela vlădica Gregoriu Maior, comunicat, de Simeon Zehan (47).

V. *Literatura economică.*

Diaconovich, Dr. Cornel: Problemele reformei Băncilor române, form. 8°, prețul 3 cor. (Retip. din „Rev. Econ.“). Tip. archid., Sibiu.

Georgescu I.: Curs practic de economie, ediț. IV, form. 8°, pag. 116, prețul 60 fil. Tip. Ciureu, Brașov.

Vlaicu Arseniu: Curs complet de aritmetica comercială. Partea I, ediț. I, form. 8°, pag. 248, prețul 2 cor. 40 fil. Tip. Ciureu, Brașov.

„*Curs complet de aritmetica comercială. Partea II*, ediț. I, form. 8°, pag. 294, prețul 2 cor. 60 fil. Tip. Ciureu, Brașov.

În presa periodică.

„*Bunul Econom*“ (u. s.). A publicat numeroase articole din toți ramii agriculturii, despre meserii și comerț; despre legile cari trebuie să le cunoască economul, etc. Relevăm: Prelegerea din stupărit, de R. Simu (2. 7. 8. 10).

„*Drapelul*“ (u. s.). Capitalismul internațional și ideea națională, de Dr. Traian Vuia (74—76).

„*Foaia Poporului*“ (u. s.), a adus articole economice în fiecare număr, între cari relevăm: prelegerile populare, de I. Georgescu.

„*Gazeta Transilvaniei*“ (u. s.). Ion de pe Văcărea a publicat următoarele studii economice: Progres și progres, (20. 21. 23. 24. 25. 27). Organizațiuni economice și școli profesionale (64. 65. 66. 67. 70). Canalizarea Oltului (158—161. 163. 165—167). O ramură de producție și avuție națională. Marii economi de oi și viitorul lor (199. 204). Cărți ieftine și cărți scumpe (231. 232. 233. 235). Câteva cauze cari au împiedecat dezvoltarea comerțului și industriei la Români, de G. M. din Covasna (84. 89). Preambulări în București, de Teofil Frâncu (151). Viitorul modern și folosul lui, de I. Vancu (189. 194). Cultura și îngrijirea grâului, disertațiune de I. F. Negruțiu (222. 228. 234. 239). Raport în chestiunea înființării unei Reuniuni agricole române pe teritoriul comitatului Brașov, de Cornel Aiser (278. 284. 287).

„*Poporul*“ (u. s.). A publicat numeroase articole de agricultură, albinărit, grădinărit, pomărit, vierit și vinărit.

„*Revista Economică*“ (organul Delegațiunii băncilor române, apare în Sibiu, odată pe săptămână, an. III, preț. K 16.— pe an). A publicat numeroase articole de: Economie politică, chestiuni financiare, contabilitate, legislațiune, jurisdicțiune, afaceri de impozite, statistică, comerț, agricultură, industrie, comunicațiune, afaceri de asigurare, apăsarea opurilor de literatură economică, etc. Remarcăm articolul: Problemele reformei băncilor, de Dr. Cornel Diaconovich (8—20).

„*Telegraful Român*“ (u. s.). Desvoltarea unei teme, conferență economică, de Patrichiu Pinteș (6—11).

„*Tribuna Poporului*“ (u. s.). Cultura sfeclei, de Dr. N. O. Popovici-Lupa (2—12). V. Fenlăcan: Lucrările pământului (136), etc.

„*Unirea*“ (u. s.). Stupii, de I. Maior (22).

VI. *Literatura științifică și enciclopedică.*

Diaconovich, Dr. Cornel: „*Enciclopedia Română*“, vol. III., [care a înaintat deja până la litera P (Prisiceanu) fiind gata din acest vol. 7 fascicule], format 8°, Tipografia W. Krafft, Sibiu.

În presa periodică.

„*Familia*“ (u. s.). Medicina populară, de Dr. M. Hârsu (20). Inferioritatea intelectuală la femei, de Lia Măgura (32), de Ana Florea (34). Influența la copii, de S. C. (35). Despre durerile de dinți, de Dr. I. Poenariu (42), etc.

„*Foaia diecesană*“ (u. s.) Notițe igienice, continuare din 1899 (12. 15. 17).

„*Gazeta Transilvaniei*“ (u. s.) Aniversarea a 85-a a botanistului Florian Porcius, de I. Moisil și G. Domide (180).

VII. *Diverse.*

Chitul Iulian: *Ajutoriu prim*, ediț. I, form. 8°, pag. 183, preț 1 cor. Tip. diec., Gherla.

Erdélyi, Dr. Ștefan: *Higiiena sau cartea sănătății*, ediț. I, form. 8°, pag. 64, preț 30 fil.

Edit. desp. Blaj al Asoc., Tip. semin., Blaj.

Leményi, Dr. Eugen de: *Pasivitate sau activitate*, form. 8°, pag. 130, preț 60 fil., (Retip. din „*Telegr. Rom.*“) Tip. archid., Sibiu.

Onișor, Dr. Victor: *Legiuirea țării noastre*, ediț. I, form. 8°, pag. 100, preț 1 cor. Tip. C. Csallner, Bistrița.

Reuniunea moașelor din comitatul Sibiului: *Pregătiri pentru naștere*, ediț. I, form. 8°, pag. 4. Tip. W. Krafft, Sibiu.

În presa periodică.

„*Biserica și școala*“ (u. s.). Carierele (27—30).

„*Drapelul*“ (u. s.). Deprinderi păgubitoare (6. 7. 9. 10. 13. 16. 17. 21—23. 33. 39. 41. 57. 65. 68). Romana [jocul], de P. Rotariu (13). Viitorul, studiu de Dr. Traian Vuia (100—103).

„*Gazeta Transilvaniei*“ (u. s.). Misiunea femeii române, de Maria Baiulescu (26). Preumblări în București, de Teofil Frâncu (140), de același: O dorință împlinită (284). Despre duel, de Delaletca (226. 227. 229. 233. 236).

„*Telegraful Român*“ (u. s.). Concubinatul, de Gavril Hango (11—43). La „*Era nouă*“, de Argus (5—8). Un principiu de fericire, de Tulb. (23. 25. 26). Păresemile la sat, de Dr. P. Șpan (35). Însușiri bune și rele la poporul nostru, de Ioachim Muntean (80—83). Motivele decadenței morale la poporul nostru, de Iosif Goga (135—138). Acțiune politică (14—20), Pasivitate sau activitate de Dr. Eugen de Leményi (61—79).

VIII. Literatura calendaristică.

- Amicul poporului pe 1902** (ilustr.) întocmit de *I. Popovici*. An. XLII, form. 8°, pag. 128, prețul 60 fil. Tip. W. Krafft, Sibiiu.
- Anuarul Băncilor Române**, An. III, form. 8°, pag. 144, prețul 3 cor. Ed. Deleg. Băncilor, Tip. archid., Sibiiu.
- „Bănățanul“**, An. III, form. 8°, pag. 80, prețul 30 fil. Tip. diec., Caransebeș.
- Calendar pe anul 1902** (cu lit. cirile), An. 110, form. 16°, pag. 104, prețul 40 fil. Tip. W. Krafft, Sibiiu.
- Calendarul diecesan pe 1902** de *Vas. Goldiș*, An. XXIII, form. 8°, pag. 144, prețul 60 fil. Tip. diec., Arad.
- Călindarul Poporului pe 1902** (ilustr.), An. XVII, form. 16°, prețul 40 fil. „Tipografia“, Sibiiu.
- Calendarul Românului pe 1902**, An. XIV, form. 8°, preț. 50 fil. Tip. dieces., Caransebeș.
- Calendarul „Aurorei“ pe 1902** de *A. Todoran*, An. XIV, form. 8°, pag. 80, prețul 50 fil. Tip. „Aurorei“, Gherla.
- Calendarul Săteanului pe 1902** (ilustr.), An. XI, form. 8°, pag. 56, prețul 25 fil. Tip. W. Krafft, Sibiiu.
- Calendarul cultivătorilor de vermi de mătăsă pe anul 1902/3**, An. III, de *Dr. Gh. Alexici*, (popa Coresi), edit. „Poporul“, Budapesta.
- Calendariu pe an. comun dela Christos 1902**, An. 51, form. 8°, pag. 248. Tip. archid., Sibiiu.
- Calendarul Plugarului pe anul comun 1902**, an. X, form. 8°, 9 coale de tipar, prețul 50 fil. Tip. Mureșianu, Brașov.
- „Posnașul“ calendar umoristic pe 1902**, (ilustr.), an. VII, form. 8°, pag. 88, prețul 50 fil. Tip. W. Krafft, Sibiiu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Bibliografie.

Drepturile și datoriile învățătorilor (învățătoarelor) români, pentru învățătorii și învățătoarele române dela școalele elementare, superioare, populare și civile; pentru elevii și elevele dela preparandii și dela cursurile pentru asile de copii; pentru senat școlare (scaune școlare, eforii) confesionale; pentru preoți, direcțiuni școlare, autorități bisericesci, susținători de școale; pentru inspectorate confesionale diecesane și pentru antistii comunale. Pe temeiul legilor, regulamentelor, ordinațiunilor, instrucțiilor, hotărârilor și decisiunilor principiare. Scrisă și compusă de *Dr. Mihai Szabó*, inspector regesc al comitatului Torontal. Tradusă de *Eugen Zaslo*, profesor Arad, tipografia „Tribunei Poporului“, 1901. 308 pag. 8° mare. Prețul cor. 5-20.

În lucrarea aceasta găsim expuse într'un complex organic *toate* legile, regulamente, instrucții, ordinațiuni, decisiuni și hotărâri de însemnătate principiară, etc., cari sunt în vigoare până în ziua de azi; sunt prelucrate astfel, că după fie-care paragraf sunt cuprinse în parantese datul și numărul relativ la paragraful legii, la ordinațiune, la decisiune, etc., astfel, ca la moment fie-care să poată fi orientat pe deplin în chestie. O privire dară va pute să aibă ori-și-cine într'insa despre toate blanchetele de administrare și ținerea în evidență a cauzelor, a căror întrebuițare este obligatoare pentru fie-care om cu interes pentru afacerile școlare. Legile

referitoare la învățământul elementar nu sunt înșirate numai după titluri, ci sunt publicate și textual, aflând învățătorii începători și îndrumări relativ la agendele oficiale școlare, și anume: redactarea protocoalelor și diferitelor rapoarte și exhibite.

Recomandăm această carte folositoare celor, pe cari îi privesc. Se poate procura dela autor, Dr. Szabó Mihály, inspector școlar regesc în Becicherecul-Mare.

*

Cantată la jubileul de 50 ani al gimnasiului gr.-orient. român din Brașov. Poesie de *Andrei Bârseanu*, compusă pentru cor mixt, solo de tenor și orchestră, de *George Dima*. Partitură completă și estras pentru piano. Edițiunea „Fondului Coresi” Brașov. Op. 8.

*

Curs practic de economie, cuprinzând noțiuni despre grădinărit, economia câmpului, economia vitelor și celelalte ramuri laterale ale economiei, întocmit pentru școalele populare de *Ioan Georgescu*, învăț. dirig. Ediția IV-a revădută și adăusă cu 65 ilustrațiuni în text. Editura librăriei Ciurcu, Brașov. 1902. 115 pag. 8°. Prețul 60 fileri.

*

Catechism. IV. carte de Religieune pentru școalele populare, de *Dr. Petru Barbu*. Aprobată de Ven. Consistorii gr. or. române din Arad, Caransebeș și Oradea-Mare. Ediția III. Caransebeș 1901. Ediția și tiparul tipografiei și librăriei diecesane. 62 pag. 8°. Prețul 40 fil.

*

Curenții și razele electrice. Fisica și expozițiunea universală din 1900 în Paris, de Prof. A. Ciortea. Brașov. Tipografia Ciurcu & Comp. 1901. 62 pag. 8°.

Autorul a scris această broșură cu intențiunea, ca să vină în ajutorul acelor, cari vor să se aproprie de rezultatele cercetărilor și al invențiunilor mai nouă pe terenul electricității cu pricepere de cauză, și aceasta pe temeiul experiențelor sale câștigate în vara anului 1900 cu ocaziunea excursiunii sale de studiu, ce a făcut-o în Berlin și la expozițiunea universală din Paris, fiind trimis cu ajutor dela Eforia școalelor centrale române gr. or. din Brașov și din „Fondul Coresi”.

*

Geografia comitatului «Brassó», precedată de elementele introductive în geografia universală, pentru școalele populare, anul al III-lea de școală, de *Ión Dariu*. Cu mai multe figuri intercalate în text împreună cu mapa comitatului. Editura librăriei Ciurcu, Brassó. 1901. 48 pag. 8°. Prețul 40 fil.